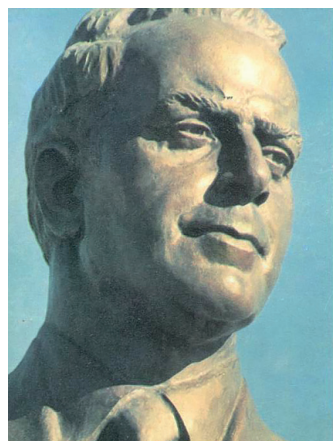

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Aliyev

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

5 sentyabr
2025-ci il,
cümə
№ 158 (6985)
Qiyməti
60 qəpik

Eyni günəşin işığında: Azərbaycan və Çin 40-cı paraleldə görüşür

Qafqazdan Uzaq Şərqlə uzanan əməkdaşlıq...

Bax səh. 2

İqlim investisiyalarına açıq ölkə

Bax səh. 3

Fundamental münasibətlərə
xələl gətirən
hansı tərəfdir?

Bax səh. 4

Yeni
Kaledoniyanın
müstəqilliyinə
qarşı
3
saziş...

Bax səh. 5

Maliyyə sektorunda yenilik

Bax səh. 3

“Tunelin sonunda işıq”
görünəcək?
Putin Zelenskini Moskvaya
çağırır: hazır olanda...

Bax səh. 6

Almaniyanın Vestfaliya
əyalətində
müəmmalı
ölümlər

Bax səh. 6

İsrail HƏMAS-a inanmır:
girovların
azad olması
üçün...

Bax səh. 7

Cəhənnəmdən
qaçış

Bax səh. 7

Xəzər dənizi fəlakət astanasında...

Bax səh. 5

Eyni günəşin işığında: Azərbaycan və Çin 40-cı paraleldə görüşür

Çin dili haqqında danışanda “sözün şəklinin çəkilməsi” kimi bir ədəbi bənzətmədən istifadə olunur - günümüzdə bu qədim diyar müasir dünyanın siyasi şəkilləndirilməsində də böyük pay sahibidir. Sentyabrın ilk günlərində bütün dünyanın, eləcə də Azərbaycanın diqqəti Pekinə yönəlmişdi. Şanxay

Qafqazdan Uzaq Şərqə uzanan əməkdaşlıq ...

Əməkdaşlıq Təşkilatının növbəti Zirvə Sammiti, yapon işğalına qarşı Çin xalq müqaviməti və İkinci Dünya müharibəsində Qələbənin 80-ci ildönümünə həsr olunmuş parad, dünya li-

derlərinin bu paradda iştirakı olduqca böyük siyasi hadisələr idi.

Vurğulandığı kimi, proses ölkəmizdə də diqqətlə izlənilirdi - Prezident İlham Əliyevin

Çində ilk qarşılama mərasimindən başlayaraq işğızır səfərinin başa çatması anına qədər göstərilən dərin hörmət və ehtiram xüsusi təqdirəlayiq idi. Bütün addımlarda və davranışlarda

ölkəmizin Çinin yaxın tərəfdaşı, ölkə başçımızın isə Çinin böyük dostu olması amili ön plana çıxırdı. Bu səfər bir daha sübut etdi ki, Azərbaycan yeni siyasi, iqtisadi, bir sözlə geostrategi

transformasiyada böyük rolu üstlənmiş bir ölkədir. Azərbaycan global ekoloji problemlərin həllində dostları ilə çiyin-çiyinədir. Bir daha sübut olundu ki, gələcək yüz ilin ən böyük iqtisadi əməkdaşlıq platforma və layihələrindən biri - birbaşa ölkəmizin təşəbbüsü, iştirakı və liderliyi ilə ərsəyə gəlir...

İşıqlı gələcək üçün zəmin: Azərbaycanın müasir inkişaf konsepsiyası...

Mənzərəni daha aydın görmək üçün mütləq şəkildə detallara nəzər yetirmək lazımdır. Prezident İlham Əliyevin Çin səfəri zamanı ilk görüşü ÇXR Sədri Si Cinpinlə oldu. ÇXR Sədri:

- hazırda əlaqələrimizin hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq müstəvisində inkişaf etdiyini;
- ölkələrimiz arasında ticarət dövriyyəsinin artdığını;
- energetika, o cümlədən bərpaolunan enerji, rəqəmsallaşma sahələrində əməkdaşlığın genişləndiyini;

- “Bir kəmə, bir yol” layihəsi çərçivəsində Azərbaycan-Çin əməkdaşlığının möhkəmləndiyini;
- Azərbaycan ərazisindən Çin mallarının daşınmasının əhəmiyyətini qeyd etdi, bu xüsusda Trans-Xəzər marşrutunun önəminə toxundu.

Si Cinpin ölkəsinin Azərbaycanın ŞƏT ilə əlaqələrinin genişlənməsini dəstəklədiyini, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında davamlı sülhün təmin olunması istiqamətində birbaşa dialoqun əhəmiyyətini qeyd etdi, ölkəmizin suveren inkişaf modelinin Çin tərəfindən dəstəkləndiyini dedi.

Diqqət yetirsək, sözlənən detallar birbaşa yeni nizamın strateji ştrixləridir. Çin-Azərbaycan əməkdaşlığının tezisləri sadəcə, əməkdaşlıq xatirinə deyil - bu, əsası yeni qoyulan bir inkişaf yolunun, prosesinin təməlidir. Toxunan tezislər gələcək yüzilin tərəfdaşlıq strategiyasıdır.

Prezident İlham Əliyevin “China Energy Engineering Corporation Limited”, “Sichian Sunsync Photovoltaic Technology

Co”, “CCCC”, “Powerchina group”, “China National Chemical Engineering”, şirkətlərinin, eləcə də “CETC” korporasiyasının rəhbərləri ilə keçirdiyi görüşlər də təsadüfi görüşlər deyil - sadalanan şirkətlər yeni dünyanın bərpaolunan “yaşıl enerji” istiqamətlərini müəyyənəlməyə çalışan, bu yolda böyük uğurlar qazanan, rəqəmsal texnologiyalar sahəsində idarəetmə qabiliyyətlərinin müasirləşdirilməsi, rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı, milli şəbəkə təhlükəsizliyinin təmin olunması, kibernetik təhlükəsizlik və data təbiiqləri sahələrində fəal əməkdaşlıq potensialına malik, nəqliyyat-logistika sahəsində müasir infrastrukturların yaradılmasında aparıcı investirlərdən sayılan, “yaşıl enerji”, ətraf mühitin mühafizəsi, su resurslarının idarə olunması, elektroenergetika və “yaşıl hidrogen” layihələri, Günəş və külək elektrik stansiyalarının inşası, “ağıllı enerji sistemləri”nin integrasiyası kimi strateji və müasir inkişafın aparıcı ünsürlərini iş prinsipinə çevirən şirkətlərdir. Bu, Azərbaycanın müasir inkişaf xəttini göstərməklə yanaşı, Çin-Azərbaycan əməkdaşlığının istiqamətlərini böllə edir. Beləliklə, Prezident İlham Əliyevin işğızır səfəri ilkin növbədə Azərbaycanın yeni, müasir dünya standartları çərçivəsində inkişaf konsepsiyasının bəyan edilməsidir. Təsəvvüf deyil ki, həm Çin ilə imzalanan ikitərəfli tsratiji əlaqələrin qurulması ilə bağlı sənədlərdə, həm də keçirilən görüşlərdə ifadə olunan fikirlərdə bu, ana xətt olaraq keçir...

Pekindən global dünyaya: sülh, tərəfdaşlıq və perspektivlər üçün...

Səfərin əsas məqamlarından biri Azərbaycan Prezidentinin “ŞƏT plus” formatında görüşdəki çıxışı oldu. Bu çıxış Azərbaycanın müasir inkişaf yolunun konseptual izahına çevrildi. Bütün dünyaya mesaj verildi ki:

- Azərbaycan beynəlxalq sülhün, təhlükəsizliyin və inkişafın təşviqi məqsədilə Çin tərəfindən irəli sürülmüş Qlobal İnkişaf Təşəbbüsünü, Qlobal Təhlükəsizlik Təşəbbüsünü və Qlobal Sivilizasiya Təşəbbüsünü fəal şəkildə dəstəkləyir.

- Azərbaycan Çin Xalq Respublikasının Sədri tərəfindən irəli sürülmüş Qlobal İdarəetmə Təşəbbüsünü dövlətlərin suveren bərabərliyi, BMT Nizamnaməsi və beynəlxalq hüquqa hörmət əsasında beynəlxalq münasibətlərin yaxşılaşdırılmasına yönəlməli mühüm və vaxtında atılmış bir addım kimi alqışlayır;

- Azərbaycan Çin Xalq Respublikasının Sədri tərəfindən irəli sürülmüş “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünü ilk dəstəkləyən ölkələrəndir və bu istiqamətdə ciddi praktiki layihələr reallaşdırır;

- Azərbaycan Avrasiyanın neq-

liyyat-logistika mərkəzlərindən biridir, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərini fəal şəkildə inkişaf etdirir, müasir infrastruktur yaradır. Şərq-Qərb və Şimal-Cənub dəhlizləri yeni iqtisadi və nəqliyyat perspektivləri yaradır.

Nəhayət, Azərbaycan regionda Çinin etibarlı tərəfdaşdır və iki ölkə beynəlxalq və regional sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasına töhfə verir, genişmiqyaslı iqtisadi, nəqliyyat və enerji layihələri həyata keçirir. Bu önəmli konseptual tezislər Azərbaycanın həm də global mühitdə, yeni dünya nizamındakı fəal rolunu, yüksək yerini və əhəmiyyətini göstərir. Prezident İlham Əliyev dünyanın ən aparıcı iqtisadiyyatlarından birinə malik dövlətin paytaxtından bütün dünyaya Zəngəzur dəhlizinin yüksək əhəmiyyətini izah etdi: “Əminəm ki, yaxın gələcəkdə Zəngəzur dəhlizi həm Orta Dəhliz, həm də Şimal-Cənub dəhlizinin növbəti mühüm seqmentinə çevriləcək, sülhü, çoxtərəfli tərəfdaşlığı möhkəmləndirəcək və Azərbaycan sərhədinin şərqində, qərbində, şimalında və cənubunda yerləşən yaxın və uzaq qonşularımıza fayda gətirəcək”.

Təhlükəsizlik reallığı: Azərbaycanın açdığı yol...

Çin tarixinin ən böyük və ən rəngarəng paradı baş tutdu. Paradda bağlı detallara varmaq istəməzdik - amma bir neçə məsələyə toxunmaq mümkün deyil. Bu gün dünyamız gərginliklər, kətkəzlər və qarşıdurmalar meydanına çevrilib. Bu qarşıdurmalar bəzən açıq hərbi statusda, bəzən isə siyasi sanksiyalar vasitəsilə davam etdirilir. Gərgin, açıq ifadə etsək, qütbləşmənin daha da qatı rəng aldığı bir zamanda Azərbaycanın yaxın strateji tərəfdaşı olan Çinin keçirdiyi paradda nımayış etdirdiyi hərbi arsenal özündə bir sülh, əməkdaşlıq prinsipini əks etdirir. Dövlət başçımı-

zın “ŞƏT plus” formatında görüşdəki çıxışı zamanı ifadə etdiyi kimi Azərbaycan beynəlxalq sülhün, təhlükəsizliyi və inkişafı təşviq edir - 2020-ci il Vətən müharibəsinin nəticələri bu mənada daha parlaq şəkildə önə çıxır. Azərbaycanın BMT Nizamnaməsi çərçivəsində öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etməsi global müstəvidə yeni təhlükəsizlik arxitekturasının formalaşması ilə nəticələndi - başqa sözlə, bu gün beynəlxalq əməkdaşlıq zolaqlarının açıq, təhlükəsiz və effektiv fəaliyyəti Azərbaycanın yaratdığı yeni reallıqların nəticəsidir.

Gələcək əlaqələrin möhkəmlənməsi üçün körpü...

Bir daha qayıdaq övvələ... Azərbaycan Prezidentinin Çində qarşılama mərasimi əsl dost, mehriban, tərədaş ölkənin salamlanması kimi tarixə düşdü. Çin gəncləri əllərində gül-çiçək Azərbaycan Prezidentini və birinci xanımını qarşıladı. Bu qarşılama mərasimi sadəcə protokol hadisəsi deyildi - bu, həm də iki qədim mədəniyyətin, iki sivilizasiyanın dərin rəmzlər vasitəsilə bir-birinə ehtiramını ifadə edən nümunə idi. Dövlət başçımızı əllərində rəngarəng çiçəklər tutmuş gənclərin qarşılaması da təsəvvüf deyildi. Çiçək - qədim Çin

fəlsəfəsində təmizlik, ümid, sülh və dostluğun təəcəssümüdür. Gənclərin isə bu missiyanı yerinə yetirməsi gələcək nəsillərin Azərbaycan-Çin münasibətlərinə inamının və uzunömürlüliyünün rəmzi kimi qəbul edilə bilər.

Bəli, Çin tarixində qonaqların çiçəklə qarşılınması dərin mənalar daşıyır. Çiçəklər yalnız gözəllik deyil, həm də qaradash bağlarının, səmimiyyətin və qonağa ən yüksək hörmətin ifadəsidir. Çin ənənəsində qonağa çiçək təqdim etmək - ona ən saf hisslərlə, ən təmiz niyyətlə yanaşmaq deməkdir.

münasibətlərin yeni çiçəklənmə dövrünün rəmzidir.

Azərbaycan Prezidentinin Çində məhz belə bir mənzərə ilə qarşılınması həm də milli qürurumuzdur. Çünki bu, dövlət başçısına göstərilən şəxsi ehtiram olmaqla yanaşı, Azərbaycan xalqının beynəlxalq aləmdə qazandığı nüfuzun həm də Çin kimi bir dövlət tərəfindən təsdiqi idi. Çin gənclərinin səmimiyyətlə uzatdığı çiçəklər bir mesajı da daşıyırdı: Azərbaycan-Çin münasibətləri sadəcə siyasi-diplomatik müstəvidə deyil, xalqların qəlbində, ənənə və rəmzlərində də kök salmış bir dostluğa çevrilir...

Pərviz SADAYOĞLU

Maliyyə sektorunda yenilik

Rəqəmsal maliyyə ekosistemində təbiiq edilən yeniliklər haqqında məlumat və təbliğat siyasətini və tərəfdaşlarla effektiv kommunikasiyanın gücləndirilməsi istiqamətində təşəbbüsləri artıran Mərkəzi Bank (MB) bu çərçivədə yeni informasiya platforması olan veb-sayt və sosial media səhifələrini istifadəyə verib. Maliyyə tex-

nologiyaları və innovasiyalara həsr olunmuş veb-sayt - “fintech.cbar.az” ölkəmizdə rəqəmsal maliyyə ekosistemində baş verən ən son yenilikləri, sektorun tənzimləyicisi kimi MB-nin bu sahədə həyata keçirdiyi fəaliyyətləri, planlaşdırılan tədbirləri və rəqəmsal həllərə dair məlumatları bir ünvanla toplayaraq istifadəçilərə təqdim

edir.

İstifadədə rahat interfeysə malik olan veb-saytda xüsusi tənzimləmə rejimi, Açıq Bankçılıq konsepsiyası, Virtual aktivlər və “Müştərinə tanı” seqmentləri üzrə mühüm məlumatlar və ən son yeniliklər diqqətə çatdırılır. “Linkedin” və “Instagram” sosial şəbəkələrində yaradılmış yeni “Fin-

tech_by_cbar” səhifələri isə maliyyə texnologiyaları sahəsi üzrə ölkəmizdə və hüddurlarından kənarda baş verən yenilikləri və mühüm xəbərləri sosial media izləyicilərinə təqdim edəcək. MB bildirir ki, innovativ bank məlumatları və yeni məzmunlar, habelə interaktiv formatda paylaşımalar rəqəmsal maliyyə sektorunda məlumatlılığın

Mərkəzi Bank yeni rəqəmsal platformalar istifadəyə verib

artırılmasına töhfə vermək məqsədi daşıyır. Yeni rəqəmsal platformaların MB və ekosistem iştirakçıları arasında innovasiyayönümlü əməkdaşlığı təşviq edəcəyi və sektorun dayanıqlı inkişafına töhfə verəcəyi ehtimal olunur.

Açıq Bankçılıq şəffaflıq və etimad mühiti yaradır

Fintex rəqəmsal ekosistemində mühüm platformalarından biri kimi Açıq Bankçılıq (A-Bankçılıq) alətinin təşviqinə xüsusi önəm verilir. Açıq Bankçılıq gələcəyin maliyyə arxitekturasının alt sistemlərindən biri kimi banklar və Fintex şirkətləri arasında etibarlı məlumat mübadiləsinin təmin etmək, innovativ maliyyə xidmətlərinin inkişafını sürətləndirmək və rəqəbat mühitini stimullaşdırmaq məqsədi daşıyır. Özünəməxsus maliyyə məlumatları üzərində daha çox nəzarət imkanı verən və banklar ilə lisenziya almış üçüncü tərəflər arasında təhlükəsiz, standartlaşdırılmış məlumat paylaşımını təmin edən maliyyə xidmətləri çərçivəsi sayılan A-Bankçılıq müştərilərin öz maliyyə məlumatlarına çıxışını asanlaşdırmaqla məlumatlara nəzarəti müştərinin öz səlahiyyətinə verir, şəffaflıq və etimad mühiti yaradır. Müştəri tərəfindən icazə verilmiş məlumatların açılması və təhlükəsiz API-lər vasitəsilə rəqəmsal qarşılıqlı əlaqənin təmin edilməsi sayəsində Açıq Bankçılıq innovasiya, rəqəbat, şəffaflıq və müştəri səlahiyyətlən-

dirilməsi sahələrində yeni imkanlar yaradır. Ağıllı maliyyə xidmətləri və maliyyə inklüzivliyinə, biznes əməliyyatlarının sadələşdirilməsinə töhfə verir, xərclərin azaldılması və effektivliyin artırılmasında təsiredici rol oynayır. Bütün bunlara rəğmən, A-Bankçılıq təchizatçıları həssas məlumatlarla məsuliyyətli davranmalarını təmin etmək üçün vaxtaşırı Mərkəzi Bank tərəfin-

dən ciddi qeydiyyat və audit proseslərindən keçməlidirlər.

Qeyd edək ki, Açıq Bankçılıq yalnız pörəkəndə bankçılıqla məhdudlaşmır. Korporativ bankçılıq, kredit xidmətləri və hətta sığorta sahələri də artıq bu platformalarının rəqəmsal alətlərini mənimsəməyə başlayır.

“Müştərinə Tanı” ...

Mərkəzi Bankın üzərində çalışdığı rəqəmsal həllərdən biri “Müştərinə Tanı” (Know Your Customer - KYC) platformasıdır. Bu alət banklara və digər maliyyə qurumlarına firdaqlıqlıq qarşısının alınması, məlumat təhlükəsizliyinin təmin olunması və tənzimləyici tələblərinə uyğunlaşma istiqamətində dəstək mexanizmidir. Mövcud bank sistemindən məlumdur ki, hər bir maliyyə

Rəqəmsal maliyyə arxitekturasının digər seqmentlərindən biri olan “Virtual Aktivlər” alt-bölməsi üzrə biliklərin artırılması da Mərkəzi Bank üçün xüsusi

rəqəmsal dəyərlərdir. V-aktivlər əsas etibarilə blokçeyn texnologiyası kimi innovativ şəbəkələr üzərində fəaliyyət göstərir.

Son dövrlərdə kriptovalyuta və digər rəqəmsal pulların geniş yayılması bu sahədə maarifləndirmə siyasətinin gücləndirilməsinə tələb edir. Xüsusilə də, virtual aktivlərin yaratdığı riskləri nəzərə alaraq bu platformadan istifadə zamanı geniş məlumatlılıq amili daha çox ön plana çıxır. Bütün ölkələrin maliyyə institutları və mərkəzi bankları virtual aktivlərin hərəkətinə nəzarət edir. Çünki cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın ləqəlləşdirilməsi və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi kimi qanunsuz fəaliyyətlərdə virtual maliyyə sxemlərindən istifadə halları artır. Bu aktivlər anonim xarakter daşıdığından tənzimləyici orqanlar üçün əlavə çətinliklər yaranır.

“Virtual Aktivlər”

radır, kiberhücumların və platforma problemlərinə və maliyyə itkilərinə səbəb olur.

Bu baxımdan MB “Virtual Aktivlər” platforması vasitəsilə müştərilər və maliyyə bazarı iştirakçıları arasında məlumat və bilikləri artırmağı hədəfləyir. Ümumilikdə, Mərkəzi Bank tərəfindən istifadəyə verilən yeni kommunikasiya platformaları maliyyə ekosisteminin inkişafı ilə bağlı meydana çıxan rəqəmsal risklər, eləcə də, təbiiq edilən ən son yeniliklərin dəqiq tərffürlü şəkildə vətəndaşlara çatdırılması baxımından faydalı təşviqat vasitəsi hesab edilə bilər.

E.CƏFƏRLİ

İqlim investisiyalarına açıq ölkə

“Moody’s”un hesabatında Azərbaycan ekoloji dayanıqlılığı təmin edən qabaqcıl dövlətlər sırasında yer alır

“Moody’s” beynəlxalq reyting agentliyinin bu günlərdə açıqladığı hesabatda əsasən, Azərbaycan iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə sahəsində təsirli addımlar atan ölkələr qrupunda yer alıb. Hesabatda görə, Azərbaycanda dekarbonizasiya investisiyalarının diversifikasiyasını genişləndir-

məklə dayanıqlı iqlim maliyyəsi formalaşdırmağa çalışır. Bu siyasət, ümumilikdə, regionun davamlı inkişafı və rəqəbat qabiliyyətinin təmin edilməsi baxımından strateji əhəmiyyət kəsb edir.

Reyting agentliyinin hesabatında ölkəmizin xüsusi iqlim təşəbbüskarlı-

ğının dəyərləndirilməsində mühüm amillərdən biri kimi 2024-cü ilin sonlarında Bakıda uğurla və nümunəvi bir formada keçirilən COP29 platforması da əsas yer tutur. 196 ölkədən 72 min iştirakçının qatıldığı COP-29 sammiti beynəlxalq iqlim ailəsinin yüksək rəğbətini qazanmaqla

tarixə ən uğurlu COP-lardan biri kimi düşdü. İndiyə qədər iqlim hədəfləri ilə bağlı həll edilməmiş məsələlər məhz Bakıda müsbət anlaşma sayəsində təsdiqini tapdı.

Azərbaycan COP29-un Sədri kimi dünya iqlim ailəsi qarşısında irəli sürülən 14 əsas təşəbbüsün hər birini uğurla başa çatdırdı, dayanıqlı maliyyələşmə arxitekturasını qurdu. COP-un əsas gözlənti olan yeni iqlim maliyyəsi təsisatı praktiki fəaliyyətə başladı. “Bakı Qlobal İqlim Şəffaflığı

Platforma” və İqlim Maliyyəsi üzrə Fəaliyyət Fondu, İqlim Dəyişmələri üzrə İtqi və Zərər Fondu işlək institutlar kimi hazırda iqlim maliyyəsinə ehtiyacı olan dövlətlərin prioritet maliyyələşmələrini icra edir. Bir sözlə, Azərbaycanın qlobal iqlim hədəflərinə çatmaqda xüsusi təşəbbüskarlığı uğurla strategiya kimi COP-30 sammiti üçün yol xəritəsinə çevrilib. Bu nailiyyət sözsüz ki, “Moody’s”un hesabatında Azərbaycanın mövqeyinin yaxşılaşmasına təsir göstərir.

Dayanıqlı iqlim maliyyələşməsi təmin olunur

Reyting agentliyinin hesabatını şərh edən İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin Dövlət Proqramları şöbəsinin müdiri Lətif Zeynallının fikrincə, ölkəmiz iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə, ekoloji dayanıqlılığın təmin edilməsi və “yaşıl iqtisadiyyat”ın təşviqi məqsədilə karbon emissiyalarının azaldılması istiqamətində uzunmüddətli strategiya müəyyən edib. Milli inkişaf prioritetlərinə uyğun olaraq, 2050-ci ilə qədər karbon emis-

siyalarının 1990-cı il səviyyəsindən 40 faiz azaldılması hədəfdədir. Bu strategiya çərçivəsində təmiz ekoloji mühitin təmin olunması və ekoloji infrastrukturun inkişafı istiqamətində davamlı maliyyələşmə həyata keçirilir. 2024-cü ilin dövlət büdcəsində ətraf mühitin mühafizəsinə 361,8 milyon manatdan çox vəsait ayrılıb. Növbəti illərdə də “yaşıl maliyyələşmə” prioritet xərclərdən biri kimi diqqətdə saxlanılacaq. Qeyd edək ki, “Moody’s” hesaba-

atında Azərbaycanın ekoloji layihələrə yönəltməsi sərmayə axıcılığı da təqdir edilir. Vurğulanır ki, dövlətin “yaşıl əməkdaşlığı” sayəsində qarşıdakı illərdə bərpaolunan enerji istehsalı və nəqlində beynəlxalq koalisiya ilə birgə əməkdaşlıq genişlənilir. Qeyd edilir ki, Azərbaycan hökumətinin dövlət və özəl investisiyaları artırması ilə yanaşı, beynəlxalq maliyyə institutları ilə iqlim layihələrində əməkdaşlığı gücləndirməsi də hədəflənən nəticələrə nail olmaqda tələb olunan maliyyə çatışmazlığını həll edəcək.

Respublikamız bərpa olunan enerjinin ixracının reallaşması istiqamətində qətiyyətli addımlar atır. Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan arasında “yaşıl enerji”nin ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında saziş imzalanıb. Azərbaycan bərpaolunan enerjinin ixracında da fəal

MOODY'S

Maliyyə institutları və iri sərmayədarlarla “yaşıl investisiya” layihələri

Azərbaycan digər region ölkələri kimi beynəlxalq institutlardan və çoxtərəfli inkişaf banklarından güzəştli kreditlər cəlb edir. Dünya Bankı (DB), Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB), Asiya İnkişaf Bankı (AİB) “yaşıl enerji” istehsalında Azərbaycana öz maliyyə dəstəyini göstərəcəyini bəyan edib. Azərbaycan hökuməti ilə Dünya Bankı (DB) arasında təsdiq edilən “Azərbaycanda bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadənin genişləndirilməsi layihəsi” çərçivəsində 173,5 milyon dollar olan kredit yönəldiləcək ki, həmin vəsaitlər hesabına növbəti 5 ildə bərpaolunan enerji mənbələrinin istehsalının artırılması, elektrik ötürücü şəbəkəyə inteqrasiya tədbirləri həyata keçiriləcək. Asiya Bankı ilə bir neçə ay əvvəl imzalanmış 2025-2029-cu illərə dair Ölkə Tərəfdaşlığı Strategiyası sə-

nəndə bərpaolunan enerji layihələrinin maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulur. Avropa Bankı da bərpa olunan enerji və regional “yaşıl enerji” dəhlizinin həyata keçirilməsində maliyyə donorluğuna razılıq verib. AYİB isə 2027-ci ilədək 8 külək və günəş elektrik stansiyasının istismara hazırlanmasına kreditlər ayırmaqla bağlı Bakı ilə razılıq. Azərbaycan nüfuzlu maliyyə təşkilatları ilə yanaşı, “yaşıl enerji” sənayesində böyük təcrübəyə malik ən nəhəng şirkətlərlə sıx əməkdaşlıq edir, bərpaolunan enerji sahələrinə yatırılan sərmayələrin həcmi dayanmadan artır. Ötən il böyükhəcmli “yaşıl sərmayələr”ə dair açar sazişləri imzalanıb. Təkcə körfəz ölkələrindən Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin “Masdar”, Səudiyyə Ərəbistanının “ACWA Power” şirkətləri ilə bərpa olunan enerji sektorunda 2 milyard do-

lardan artıq böyük-həcmli sərmayə layihələrinin əsası qoyulub.

Habelə Avropa və Asiyanın nəhəng investitorları ilə anlaşma sənədlərinə imza atılıb. SOCAR və bp arasında Cəbrayıl rayonunda “Şəfəq” layihəsinin icrasına dair saziş imzalanıb, qlobal investitorlar - “Fortescue Future Industries”, “China Gezhouba Group”, “Total Energies”, “Nobel Energy”, “Czech Engineering”, “Baltic” və digər şirkətlərlə bərpa olunan enerji layihələri ilə bağlı əməkdaşlığa başlanılıb.

və təşəbbüskar dövlətdir, Xəzər dənizindən başlayaraq Qara dənizin dibi ilə enerji kabelinin çəkilməsinə nəzərdə tutan “Xəzər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl Enerji Dəhlizi”nin müəliflərindən biridir. Layihəyə əsasən, Avropaya “yaşıl enerji” ixracı gerçəkləşəcək. Azərbaycan bununla Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft, TAP qaz kəmərlərinin ardın-

“Yaşıl enerji”nin Şərq-Qərb marşrutu

ca, Avropada yeni enerji dəhlizinin müəlifinə çevriləcək.

Beləliklə, “Moody’s” beynəlxalq reyting agentliyinin hesabatı bir daha göstərir ki, aparılan strateji tədbirlər və dövlət dəstəyi nəticəsində Azərbaycanda ekoloji dayanıqlılığın təmin olunması, karbon emissiyalarının azaldılması və “yaşıl iqtisadiyyat”ın təşviqi sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə edilib. Bu nailiyyətlər ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası və ekoloji siyasətinin uğurla həyata keçirildiyini göstərir, davamlı inkişafın təmin olunması, iqlim risklərinin minimuma endirilməsi və “yaşıl transformasiya” prinsiplərinin səmərəli tətbiqi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır.

E.CƏFƏRLİ

Fundamental münasibətlərə xələl gətirən hansı tərəfdir?

Rusiya - Azərbaycan əlaqələrində hər şey yoluna düşəcəkmi?

Son vaxtlarda Rusiya -Azərbaycan münasibətlərində yaranan gərginlik davam etməkdədir. İki ölkə arasındakı münasibətlərdə

çatlar qarşı tərəfin adekvat olmayan davranışları səbəbindən yaranıb. Qonşu ölkədə respublikamıza qarşı çirkin kampaia aparılır və

baş verənlər ölkəmizdə böyük narahatlıqla izlənilir. Bu günlərdə Rusiya Prezidenti Vladimir Putin ölkəsinin Azərbaycan ilə münasi-

bətlərindən bəhs edib. Rusiya lideri jurnalistlərlə söhbətində Pekində yapon işğalına qarşı Çin xalq müqaviməti və İkinci Dünya

müharibəsində qazanılmış Qələbənin 80-ci ildönümü ilə bağlı keçirilən təntənəli tədbirlərdə Azərbaycan Prezidenti və onun xanımını salamladığını bildirib. Moskva ilə Bakı arasında münasibətlərin vəziyyəti ilə bağlı sualı cavablandıran V.Putin qeyd edib ki, ölkələr arasında münasibətlərdə “hazırkı vəziyyətə və ya hansısa siyasi vəziyyətə görə həmişə bəzi suallar yaranır və problemlər var”.

“Lakin mən hesab edirəm ki, Azərbaycan ilə Rusiya arasında fundamental münasibətlər və onların inkişafına qarşılıqlı maraq yəni də sonda hər şeyi öz yerinə qoyacaq”, - deyər Rusiya lideri vurğulayıb.

Fundamental münasibətlər hansı amillərə əsaslanır?

Rusiya Prezidenti Azərbaycan ilə ölkəsi arasında fundamental münasibətlərdən və bu münasibətlərin inkişafına qarşılıqlı maraq olmasından bəhs edir. Bəli, Rusiyada Azərbaycana qarşı çirkin kampaia başlayanda iki ölkənin münasibətləri həqiqətən fundamental səciyyə daşıyır. Buna aid bəzi mühüm məqamları xatırlatmaq yerinə düşər.

Əvvəla, Azərbaycan və Rusiya qonşu dövlətlərdir və coğrafi bağlılıq onların tale qismətidir. Eyni coğrafiyanı bölüşməli onların regional maraqlarını uzlaşdırmaq zərurətini ortaya çıxarır. Hər iki dövlət Xəzər hövzəsi regionunun sabitliyi, təhlükəsizliyi və burada əməkdaşlıq, qarşılıqlı etimad mühitinin bərqərar olması naminə birgə söylər göstərməlidir. Mütləq qaydada regional maraqlar, qonşuluq münasibətləri, ölkələrin müstəqilliyi və suverenliyi nəzərə alınmalıdır.

Başqa bir mühüm amil kimi son aylardək Azərbaycanla Rusiya arasında yüksək səviyyəli siyasi dialoqun olmasını qeyd edə bilərik. İki ölkə arasında 2022-ci il 22 fevral tarixində “Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında Bəyannamə” imzalanıb. Sənəddə münasibətlərin xalqlarımızın mənafeyi naminə keyfiyyətə yeni, müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırılması niyyəti ifadə olunub. Özlüyündə Moskvada imzalanan bu bəyannamə hər iki tərəf üçün böyük məsuliyyət yaradır.

İki ölkə arasında iqtisadi əlaqələrdə də yüksək dinamika mövcuddur. 2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycanın ticarət dövriyyəsində Rusiya üçüncü yerə yüksəlib. Halbuki 2024-cü ilin eyni dövründə Rusiya ölkəmizin ticarət tərəfdaşları sırasında dördüncü yerdə idi. Azərbaycan Dövlət Gömrük Komitəsinin (DGK) açıqladığı hesabatə əsasən, 2025-ci ilin ilk yeddi ayı ərzində Rusiya ilə ticarət dövriyyəsi nominal olaraq 3,07 milyard ABŞ dolları (2024-cü ilin yanvar-iyul aylarında 2,57 milyard dollar) təşkil edib. Onu da vurğulayaq ki, bu yaxınlarda Həştərxanda Azərbaycan və Rusiya arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiyanın 23-cü iclası keçirilib. İclasda Azərbaycan-Rusiya iqtisadi əməkdaşlığının müxtəlif istiqamətlərdə mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri müzakirə olunub, investisiyalar, sənaye, nəqliyyat-tranzit və digər sahələrdə həyata keçirilən birgə layihələrlə bağlı müzakirələr aparılıb.

Həmçinin regionlar arasında əlaqələrin ilbəil genişlənməsi, mədəni-humanitar sahədə mövcud olan möhkəm bağlar iki qonşu dövlətin münasibətlərinin dərinləşməsi üçün möhkəm zəmin yaradır. Eləcə də onilliklər ərzində eyni ittifaq dövlətinin tərkibində yaşamış cəmiyyətlərimiz bir-birini yaxşı tanıyır. Hər iki ölkədə xalqlar sıx əlaqələrə malikdirlər və bir-birinə qarşılıqlı rəğbət bəsləyirlər.

Əlbəttə, Azərbaycanla Rusiya arasında fundamental münasibətləri şərtləndirən digər amillər də sadalamaq mümkündür. Siyahı həqiqətən böyükdür.

Münasibətdəki çatlar niyə yarandı?

Yuxarıda sadalanan faktlar fonunda sual yaranır: Bəs münasibətlərdəki çatlar niyə, hansı tərəfin günahı ucbatından yarandı? Baş verənlər, izlənilən proseslər uzaq tarixə aid deyil, günümüzün kədərli realılıqlarıdır və necə deyərlər, hər kəs buna şahidlik edib. Azərbaycanın Rusiyaya münasibətdə səmimiyyəti ortadadır. İndiyədək ölkəmiz Rusiya ilə münasibətlərə zərər qədər də kölgə sala biləcək hər hansı bir fəaliyyətə yol verməyib, əksinə, həmişə çalışıb ki, mehriban qonşuluq prinsipinə sadıq qalsın. Azərbaycanın səmimiyyəti və dürüstlüyü Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda daha qabarıq şəkildə nəzərə çarpır. Məlumdur ki, uzanan müharibə Rusiyanın beynəlxalq imicinə böyük zərbə vurub. Son üç ildə Kreml daim beynəlxalq təzyiq altında olub. Bu ölkəyə Avropa İttifaqı (AI) və Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) tərəfindən bir-birinin ardınca sanksiyalar tətbiq olunur. Məhdudlaşdırıcı tədbirlərin şərtləri kifayət qə-

ridə xatırladığımız bəyannamənin ruhu ilə daban-dabana ziddiyyət təşkil edən davranışlar sərgiləyir. Onladan yalnız bir neçəsinə nəzər samaq kifayətdir ki, mənzərə bərdə konkret təsəvvür yaransın. Ötən il dekabrın 25-də Rusiya səmasında baş verən dəhşətli hadisədən - “Azərbaycan Hava Yolları” aviashirkətinə məxsus J2-8243 nömrəli Bakı-Qrozni reysini yerinə yetirən “Embraer 190” təyyarəsinin yerədən atılan raketlə vurulmasından başlayaq. Rusiyanın müvafiq qurumları əvvəlcə yaxınlıqdakı aeroportlardan birinə enişinə icazə verilməyən və bu səbəbdən də uzaq məsafə qət edərək Aktau yaxınlığında məcburi qəza eniş edən təyyarənin zədələnməsi ilə əlaqədar müxtəlif versiyalar irəli sürdülər. Lakin həmin versiyalar “feyk” idi və yalnız iz azdırmaq məqsədi daşıyırdı. Sonradan təyyarənin qara qutusu oxundu, əsl həqiqət aşkarlandı. Məlum oldu ki, təyyarə Rusiya qüvvələri tərəfindən vurulub. Ortada Varşava və Monreal kon-

beynəlxalq uçuşlar arasında fərq nəzərə alınır. Məsələn, Rusiyada daxili uçuşlar zamanı bir səmişinin ölümü halında təxminən 2 milyon rubl məbləğində kompensasiya müəyyən edilib.

Eyni zamanda, “Azərbaycan Hava Yolları”na məxsus “Embraer E190” təyyarəsinin qiyməti vəziyyətdən, uçuş saatlarının sayından, texniki xüsusiyyətlərindən asılı olaraq 15 milyon dollardan 45 milyon dollara qədər ola bilər. İndiyədək Rusiya təyyarədə ölənlərin ailələrinə, yaralılarına təminatlar ayırmayıb, həmçinin təyyarənin dəyərini ödəməyə, günahkarları cəzalandırmağa tələsmir. Görəsən, Rusiya nə üçün faciəvi səhvə görə məsuliyyətini etiraf etmək istəmir?

Burada təyyarə qəzası ilə bağlı Azərbaycanın fərqli yanaşmasına diqqət çəkmək istərdik. İkinci Qarabağ müharibəsinin sonuncu günündə - 2020-ci il noyabr ayının 9-da Azərbaycanın hava hücumundan müdafiə qüvvələri suveren sərhədlərimizə yaxınlaşan rus helikopterini təsədüfən vurub. Həmin gün Rusiyaya məxsus helikopter düşüş zonasında uçuş həyata keçir-

tadək onlar nəyin baş verdiyini demirlər. Beləliklə, bu, əlbəttə ki, bizim ikitərəfli münasibətlərimizdə ciddi məsələdir, lakin biz əlaqələri gərginləşdirmək istəmərdik”, - deyər Prezident İlham Əliyev bu günlərdə Səudiyyə Ərəbistanının “Əl-Ərəbiyyə” telekanalına müsahibəsində bildirib.

Rusiya tərəfindən münasibətlərdə gərginlik yaradılması bundan sonra daha intensiv hal alıb. Son vaxtlarda Rusiyanın ayrı-ayrı yaşayış məntəqələrində, o cümlədən Yekaterinburq, Voronej və digər şəhərlərində azərbaycanlılara qarşı qərəzli, insan hüquqlarına zidd repressiyalara start verilib. Azərbaycanlı iş adamlarının ofisləri, ticarət obyektləri heç bir izahat verilmədən bağlanıb, onlar hüquq-mühafizə orqanlarının oməkdəşləri tərəfindən təhqirlərə məruz qalırlar, həbsə alınırlar, hətta bir neçə soydaşımız həyatını itirib. Paralel şəkildə, Rusiyanın Kremlə yaxınlığı ilə tanınan mətbuat orqanlarında respublikamıza qarşı çirki kampa-niyaya başlanıb, “qara piar” aparılır, ard-arda yalanlar tirajlanır. Qaralama kampaniyası hətta bir sıra

ictimai dairələri də əhatə edib. Təəssüf doğuran haldır ki, ayrı-ayrı deputatlar və digər tanınmış simalar da bədnam xora qoşulublar. Bu xorda aç-kıq-aşkar sovinizm mövqeyindən çıxış edən Zatulın, Kabanov, Solovyov, Duqin kimilərinin səsi daha ucadan eşidilir. Dumanın deputatı Konstantin Zatulın Azərbaycana münasibətdə məntiqi başa düşülməyən “qisasa” çağırış edib. Rusiya Milli Antikorrupsiya Komitəsinin sədri Kiril Kabanov tənqidatçı açıqlamalar verərək Azərbaycanın Ukraynaya humanitar yardım əvəzinə, silah göndərdiyini iddia edir və Rusiyanın düşmənləri ilə dostluq etdiyini söyləyir. Kremlin çirkin təbliğatını aparan Vladimir Solovyov isə tezliklə Xəzər dənizində NATO qüvvələrinin peyda ola biləcəyi demagogiyasını yayaraq Bakıya sərt mesajlar göndərir. Bu da azmış kimi, rəsmi Bakını “ləzgi kartı” ilə də hədələməyə çalışır. Dumanın deputatı Andrey Qurulyev isə ölkəmizdən Rusiyaya ixrac olunan mallara embarqo qoyulmasını təklif edir və bu vəziyyətdən Azərbaycanın daha çox itirəcəyini vurğulayıb...

Rusiya Azərbaycana münasibətdə adekvat olmayan davranışlarını həmçinin Ukraynada sərgiləyir. Belə ki, Ukraynada SOCAR-ın enerji obyektlərinə Rusiya tərəfindən zərərblər endirilib. Azərbaycanın Kiyevdəki səfirliyinin yaxınlığına raket atılması da təsədüfi sayıla bilməz.

dər ağırdır. Rusiyanın ixrac imkanları, kommunikasiya əlaqələri əhəmiyyətli dərəcədə bloklanıb. Belə bir şəraitdə ayrı-ayrı uzaq və yaxın dövlətlər sözün əsl mənasında fürsətcillik edirlər, müharibənin hansı nəticələrlə bitməsinə gözləyərək Rusiya ilə münasibətlərdə ehtiyatlı davranırlar. Azərbaycana gəldikdə isə ölkəmiz Rusiya ətrafında beynəlxalq təcridin dərinləşməsinə rəğmən, əvvəlki münasibətlərini qorumağa çalışıb və heç bir fürsətcilliyə əl atmayıb.

Lakin eyni fikirləri Rusiya barəsində ifadə etmək mümkün deyil. Son səkkiz ayda Rusiya yuxa-

vensiyaları var. Həmin konvensiyalara görə Rusiya tərəfi təminatlar ödəməlidir. Varşava və Monreal konvensiyaları səmişinin ölümü və ya xəsarət alması hallarında maliyyə məsuliyyətini müəyyən edir. Monreal Konvensiyasını 140 dövlət, o cümlədən Azərbaycan və Rusiya ratifikasiya edib. Monreal Konvensiyadan belə addımların atıldığını görmədik. Beləliklə, noyabrın 9-da baş verən bu faciəli hadisə və davranışımız bizi Azərbaycan qarşı eyni münasibətin sərgilənməsinə hazır etdi, çünki iki ölkə bir-birini dost adlandırdı. Lakin bu, çox təəccüblü idi. Bu vax-

məməli idi. Buna baxmayaraq, Azərbaycan məsuliyyətli davranış ortaya qoydu. “Həmin gün mən dərhal Rusiya Prezidentinə zəng etdim və üzrxahlığımı bildirdim. Biz həlak olan pilotların ailələrinə və Müdafiə Nazirliyinə dərhal təminat ödədik. Biz istintaq başlatdıq və bu faciəli səhvə yol verənlər məsuliyyətə cəlb olundular. Lakin Rusiya tərəfindən belə addımların atıldığını görmədik. Beləliklə, noyabrın 9-da baş verən bu faciəli hadisə və davranışımız bizi Azərbaycan qarşı eyni münasibətin sərgilənməsinə hazır etdi, çünki iki ölkə bir-birini dost adlandırdı. Lakin bu, çox təəccüblü idi. Bu vax-

simi yayaraq Bakıya sərt mesajlar göndərir. Bu da azmış kimi, rəsmi Bakını “ləzgi kartı” ilə də hədələməyə çalışır. Dumanın deputatı Andrey Qurulyev isə ölkəmizdən Rusiyaya ixrac olunan mallara embarqo qoyulmasını təklif edir və bu vəziyyətdən Azərbaycanın daha çox itirəcəyini vurğulayıb...

Rusiya Azərbaycana münasibətdə adekvat olmayan davranışlarını həmçinin Ukraynada sərgiləyir. Belə ki, Ukraynada SOCAR-ın enerji obyektlərinə Rusiya tərəfindən zərərblər endirilib. Azərbaycanın Kiyevdəki səfirliyinin yaxınlığına raket atılması da təsədüfi sayıla bilməz.

Bakıda saxlanılan Rusiya vətəndaşları konkret cinayətlərdə ittiham olunurlar

Son olaraq Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarovanın açıqlamalarına diqqət çəkmək istərdik. Məlumdur ki, qonşu ölkənin XİN rəsmisi Rusiya vətəndaşlarının Bakıda saxlanılması ilə bağlı bir neçə dəfə açıqlama verib. Bu günlərdə o yenedən bu mövzuya qayıdaraq bildiri b ki, Bakının Rusiya vətəndaşla-

rını azad etməsi tərəflər arasında münasibətlərin normalaşması yolunda əhəmiyyətli addım olacaq.

Görəsən, Zaxarova Azərbaycanla şort dili ilə danışmaq cəsəratini haradan alıb? Bakıda saxlanılan Rusiya vətəndaşları konkret cinayətlərdə ittiham olunurlar. Onların Zaxarovanın ultimatum xarakterli çağırışı ilə azad edilməsi heç bir

hüquq normasına uyğun deyil. Digər tərəfdən, Rusiya vətəndaşlarının təəssübünü çəkən Zaxarova eyni canıyananlıq niyə üçün Rusiyada saxlanılan azərbaycanlı məbuslara münasibətdə sərgiləmir? Belə ayrışeçkilik Rusiya XİN-in oməkdəşinin imici və məsuliyyəti ilə bir araya sığırımı? Rusiya tərəfinin ökəmizə qarşı başladığı çirkin

kampaniyanın sonu yoxdur. Münasibətlərin normalaşmasına gəldikdə, Azərbaycan bunu daha çox istəyir. Ancaq biz suveren dövlət olaraq heç bir halda barışa bilmərik ki, normalaşma prosesi üçün Rusiya tərəfindən qeyri-adekvat şərtlər irəli sürülsün...

Mübariz ABDULLAYEV

Ekspertlər hesab edirlər ki, region ölkələri problemin həlli üçün ciddi tədbirlər görməlidir

Xəzər dənizi fəlakət astanasında...

Son illər Xəzər dənizinin dayazlaşması ciddi narahatlıq doğurur. Xəzər qapalı su

hövzəsi olduğundan dənizin səviyyəsinin daxil olan və gedən sularla əlaqədar də-

yişməsi təbiiird. Bu səbəbdən iqlim dəyişmələri ilə əlaqədar Xəzəri qidalandı-

ran əsas çaylarda suyun aşağı enməsi dənizin səviyyəsinə təsir edir. Eyni zamanda,

son illər yağıntılardan az olması da əsas problemlərdən biridir.

Tokayev ŞƏT sammitində Xəzərin problemlərindən danışib

Qeyd edək ki, Xəzəryanı ölkələr daim dəniz problemlərini diqqətdə saxlayır. Bu istiqamətdə mütəmadi olaraq konfranslar keçirilir, alimlər tərəfindən dənizin biomüxtəlifliyi öyrənilir, çirklilik səviyyəsi müəyyənləşdirilir. Problemlə bağlı Azərbaycan da hər zaman öz mövqeyini ifadə edir. Bugünlərdə isə Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Çində keçirilən Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının sammitində Xəzər dənizindəki ekoloji vəziyyətə toxunub. Belə ki, o, dənizin sürətlə fəlakət həddinə yaxınlaşdığını bildirib və məsələni beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində müzakirəyə çıxarmağın vacibliyini vurğulayıb. Tokayev qeyd edib ki, son illərdə Xəzər dənizinin səviyyəsinin enməsi, biomüxtəlifliyin azalması və çirklənmənin artması region ölkələrini narahat edən əsas problemlərdəndir. Qazaxıstan Prezidenti Astanada ŞƏT-in himayəsi altında Su Problemlərinin Təhlili Mərkəzinin yaradılmasını təklif edib. O hesab edir ki, problem təşkilat daxilində uzunmüddətli məsləhətləşmələr üçün prioritet ola bilər. Tokayev, həmçinin 2026-cı ilin aprelində Astanada BMT ilə birgə regional ekoloji sammitin keçirilməsi qərarını açıqlayıb.

Yeri gəlmişkən, xatırladaq ki, bir neçə ay öncə beynəlxalq və qazaxıstanlı ekspertlər Xəzə-

rin dayazlaşması problemini araşdırıblar. Araşdırmada qazaxıstanlı mütəxəssislərlə yanaşı Lids Universitetinin alimləri də iştirak ediblər. Onlar öz araşdırmalarında vəziyyətin inkişafı üzrə mümkün fəlakət ssenarilərini qeyd ediblər. Ciddi ekoloji və iqtisadi problemlərə gətirib çıxaran iqlim dəyişikliyi səbəbindən Xəzər dənizinin akvatoriyası həyəcanverici sürətlə kiçilir. Mütəxəssislər müəyyən ediblər ki, suyun səviyyəsinin cüzi enməsi belə Qazaxıstanın Xəzərdəki şimal sahillərinə təsir edə bilər. Çünki Xəzər dənizinin Qazaxıstan hissəsi çox dayazdır və bu, onu suyun səviyyəsinin aşağı düşməsinə son dərəcə həssas edir. Xəzər dənizinin səviyyəsi 5 metr aşağı düşərsə, Qazaxıstan hissəsindəki ekoloji əhəmiyyətli ərazilərin 60 faizə qədəri yoxa çıxa bilər. Bununla yanaşı, 10 metrlik dayazlaşma belə ərazilərin 80 faizindən çoxunun itirilməsi, yaşayış yerlərinin və mühafizə səylərinin pozulması ilə nəticələndir.

Ekspertlər müəyyən ediblər ki, Qazaxıstanın sahilələri, o cümlədən Aktau limanı və Xəzərin şimal hövzəsindəki əlaqədar neft və qaz obyektləri yeni sahil zolağından ayrılma riski altındadır. Bu, infrastrukturun genişləndirilməsi üçün tələb edəcək və ciddi iqtisadi xərclərə səbəb olacaqdır.

Volqa çayı Xəzərə daxil olan ümumi axının 80 faizini təşkil edir

Problem yalnız Qazaxıstan üçün yox, bütün Xəzəryanı ölkələr üçün xarakterikdir. Qeyd etdiyimiz kimi problemin həlli üçün Azərbaycan da ciddi səylər göstərir. Xatırladaq ki, ötən ilin 9 dekabrında Bakıda Azərbaycanın ekologiya və təbii sərvətlər naziri ilə Rusiyanın təbii sərvətlər və ekologiya nazirinin görüşündə Xəzər dənizinin səviyyəsinin dayazlaşması müzakirə edilib. Görüşdə Xəzər dənizinin səviyyəsi, səviyyənin dayazlaşması tendensiyaları və bu prosesin səbəbləri, eyni zamanda, ekosistemə, o cümlədən bioloji resurslara təsirlərin qiymətləndirilməsi, ətraf mühitin monitorinq sahəsində əməkdaşlıq, uyğunlaşma tədbirləri və fəsadların azaldılması yolları diqqət mərkəzində olub. Görüşdə Xəzər dənizinin dayazlaşması problemi ilə bağlı tədqiqatların aparılması üçün müvafiq nazirlik və qurumların, elmi-tədqiqat institutlarının nümayəndələrindən ibarət yaradılmış İşçi Qrupu iclasının 2025-ci ildə Rusiya Federasiyasında keçirilməsi barədə razılıq əldə olunub. İşçi Qrupu bu ilin aprelində ilk dəfə toplaşmış və sentyabrda problemin monitorinqi ilə bağlı birgə proqramın təsdiqlənməsi planlaşdırılıb. Rusiya əsas səbəb kimi iqlim dəyişikliyinə göstərsə də, Azər-

baycan Volqa çayı üzərində inşa edilən bəndlərin də mənfi təsirini vurğulayıb. Çayın suları Xəzərə daxil olan ümumi axının 80 faizini təşkil edir. Ötən ay isə ekologiya və təbii sərvətlər nazirinin müavini Rauf Hacıyev son onilliklərdə müşahidə olunan geriləmənin daha da sürətləndiyini açıqlayıb. Onun sözlə-

rinə görə, son beş ildə dənizin səviyyəsi 0,93 metr, on il ərzində 1,5 metr, otuz il ərzində isə ümumilikdə 2,5 metr azalıb. Hazırkı illik enmə tempi 20-30 santimetr təşkil edir. Nazir müavini qeyd edib ki, sahil xəttinin geri çəkilməsi təbii şəraitə dəyişdirir, təsərrüfat fəaliyyətinə mane olur və dayanıqlı inkişaf üçün yeni problemlər yaradır.

İqlim dəyişikliklərinin mənfi təsiri...

Mütəxəssislər hesab edirlər ki, Xəzər dənizində son yüzillikdə ən aşağı səviyyə 29 metr olmaqla 1977-ci ildə müşahidə edilib. Maksimal səviyyə 1995-ci ildə baş verib. Ekoloq Rövşən Abbasov hesab edir ki, Xəzər dənizində suyun çəkilməsinin bir çox səbəbləri var. Onun sözlərinə görə, 1977-1978-ci illərdə səviyyə daha aşağı olub: “Hətta o zaman şimala gedən bəzi çayları Xəzərə yönləndirmək istəyirdilər ki, su-

lanma çoxalır. Sözügedən proseslər isə əlavə su itkilərinə gətirib çıxarır”.

Ekspert qeyd edib ki, Xəzəryanı ölkələr dənizin qorunması üçün artıq hərəkətə keçiblər: “Hazırda bu istiqamətdə komissiyalar işləyir və ümid edirik ki, müəyyən fikirlər ortalağa qoyulacaq və müəyyən həllər tapılacaqdır”.

Digər ekoloq Sadiq Həsənov isə deyib ki, Xəzər dənizinin su balansına təsir edən əsas amillərdən biri onu qıdalandıran çayların vəziyyətidir. Xüsusilə Kür, Terek, Ural və Volqa çaylarında suyun səviyyəsi azalır. Onun sözlərinə görə, yaranmış vəziyyət Xəzərdə biomüxtəlifliyə də ciddi mənfi təsir edir: “Bu çaylar üzərində salınmış hidrotexniki qurğular və su elektrik stansiyaları balıqların kürü qoymaq üçün çaya daxil olmasına mane olur. Volqa çayı fosforla zəngin idi və bu element dəniz canlıları üçün həyati əhəmiyyət daşıyırdı. Lakin hazırda çayın üzərindəki fosfor emalı müəssisələri bu tərkibi minimuma endirib. Bu da dəniz florasına, dolayısı ilə balıqların qida zəncirinə mənfi təsir göstərir”.

Ekspert hesab edir ki, vəziyyət çıxış yolu kimi Xəzəryanı ölkələr ciddi tədbirlər görməlidir. Əks halda, Xəzər dənizi təkcə su ehtiyatı deyil, həm də bioloji müxtəliflik baxımından da ciddi itkilərə üzləşə bilər.

Nardar BAYRAMLI

Yeni Kaledoniyanın müstəqilliyinə qarşı 3 saziş...

BTQ hesab edir ki, Bujival sazişi Fransanın müstəmləkəçi strategiyasının növbəti mərhələsidir

Özünü demokratiyanın beşiyi kimi təqdim etməyə çalışan Fransanın əslində, tarixən müxtəlif xalqlara qarşı müstəmləkəçilik siyasəti həyata keçirdiyi bütün dünyaya məlumdur. Bu müstəmləkəçilik siyasətin-

dən müxtəlif xalqlar hələ də əziyyət çəkir. Fransa bir sıra xalqları hələ də öz müstəmləkəsi altında saxlayır. Hazırda Fransa Afrikada, Karib adaları, Cənubi Amerika, Sakit okean və Hind okeanındakı bəzi ərazilərdə müs-

təmləkəçilik siyasətini davam etdirir. Təəssüf ki, beynəlxalq ictimaiyyət rəsmi Parisin bu siyasətinə qarşı adekvat reaksiya vermir. Lakin Azərbaycan bu məsələdə prinsipial mövqe nümayiş etdirir

və Fransanın müxtəlif xalqlara qarşı repressiv siyasətinə etiraz səsinə ucaldır. Eyni zamanda, müstəmləkəçiliyə qarşı aparılan mübarizəyə siyasi və mənəvi dəstək verilir. Bakı Təşəbbüs Qrupunun (BTQ) yaradılması da

bu məqsəddə xidmət edir. Belə ki, Bakı Təşəbbüs Qrupu Qoşulmama Hərəkatının 2023-cü il iyulun 5-6-da Bakıda keçirilmiş nazirlər toplantısı çərçivəsində baş tutan tədbirin nəticəsi olaraq yaradılıb. Bakı Təşəbbüs

Qrupu Fransanın bu siyasətinə qarşı müxtəlif yerli və beynəlxalq səviyyəli tədbirlər keçirir. Həmin tədbirlərdə fransız müstəmləkəsinədən əziyyət çəkən xalqların nümayəndələri də fəal iştirak edirlər.

BTQ bəyanat verib

Xatırladaq ki, iyul ayında on günlük müzakirələrin nəticəsi olaraq Fransada Yeni Kaledoniya ilə bağlı razılaşma imzalanıb. Razılaşmada Yeni Kaledoniyanın müstəqillik tərəfdarları və əleyhdarları iştirak ediblər. Sənəddə Fransa daxilində xüsusi statusa malik Yeni Kaledoniya Dövlətinin yaradılması nəzərdə tutulur. Bu status kaledoniyalılara ikili vətəndaşlıq - Fransa və Kaledoniya vətəndaşı olmaq imkanı verir və onların kimliyini tanımaqla yanaşı, Fransa ilə əlaqəni də saxlayır. Yeri gəlmişkən,

bugünlərdə Bakı Təşəbbüs Qrupu Yeni Kaledoniya ilə bağlı bəyanat yayıb. Bəyanatda bildirilir ki, Fransanın Yeni Kaledoniya qarşı apardığı kolonial siyasət Matinyon (1988), Numea (1998) və Bujival (2025) sazişlərində öz əksini tapıb. Məqsəd sonradan məskunlaşan fransızların maraqlarını qorumaq, müstəmləkəçiliyə nəzarəti davam etdirmək və kanak xalqının haqqı olan müstəqillik arzularını yox etmək olub.

Yeni Kaledoniya Sakit okeanın cənubunda yerləşir. Əhəlinin təxminən 40 faizini təşkil edən yerli kanaklar öz müqəddəratını

təyin etmək uğrunda mübarizə aparırlar. “2025-ci il iyulun 12-də imzalanan Bujival Sazişi dekolonizasiya istiqamətində atılan addım yox, neokolonial siyasətdir. Yeni Kaledoniya hökumətində siyasi təmsilçilik və iqtisadi bərabərlik, xüsusilə də Yeni Kaledoniya iqtisadiyyatının dayağı olan nikel sənayesi ətrafında gərginliklər artarkən Fransa bu prosesləri, Kanakinin dekolonizasiya prosesini ertələyir. Bu isə BMT-nin 1514 sayılı qətnaməsində əks olunan dekolonizasiya prinsiplərinə ziddir”, deyərək bəyanatda vurğulanır.

hılarının genişləndirilməsi, sonradan məskunlaşan fransızlara səsvermə hüququnun verilməsi kimi kanakların təsirini zəiflətdi. Ən böyük etirazlar 2021-ci ildə COVID-19-un kanak icmasına dağıdıcı təsiri ilə başladı. Belə ki, referendumu təxirə salmaq çağırışlarına baxmayaraq, Fransa səsverməni keçirdi. Kanakların kütləvi boykotu ilə nəticələnən referendum nəticəsi Fransanın tərkibində qalmaq istiqamətində oldu. Lakin bu nəticə yerli kanak xalqı tərəfindən qeyri-legitim hesab edildi. Beləliklə, “dekolonizasiya” adı altında təqdim olunan Numea Sazişi, əslində, demokratik prosesi manipulyasiya etmək və kolonial status-kvonu saxlamaq üçün alətə çevrildi.

Bujival Sazişi müstəqilliyə yeni maneədir

BTQ hesab edir ki, Bujival sazişi Fransanın müstəmləkəçi strategiyasının növbəti mərhələsini təşkil edir. Fransa dekolonizasiya prosesini başlatmaq əvəzinə, uydurulmuş Yeni Kaledoniya dövləti modelini irəli sürür. Beləliklə, seçici korpusunu daha da genişləndirərək kanakların seçki gücünü azaldır. Bu layihə Yeni Kaledoniyanı Fransanın tərkibində saxlamaq və kanakları öz vətənlərində sayca azlıq təş-

kil etmək cəhdi kimi dəyərləndirilir. Yeni Kaledoniyanın ən böyük müstəqillik tərəfdarı koalisiyası olan FLNKS-in hökuməti dialoqa çağırmasına baxmayaraq, Fransa dövləti məhəl qoymur.

Təşkilatın bəyanatında bildirilir ki, üç sazişi müqayisə edərkən aydın bir sxem ortaya çıxır: “Hər üç saziş Fransa tərəfindən dekolonizasiyanı təxirə salmaq və ya manipulyasiya etmək üçün istifadə olunub. Matinyon Sazişi keçirilməmiş referendum vadi ilə mövcud kolonial siyasəti gücləndirdi. Numea Sazişi referendum çərçivəsi təqdim etsə də, seçki manipulyasiyası və Fransanın müdaxiləsi ilə zəiflədi. Nəticədə 2021-ci ilin boykot olunan referendu-

Matinyon Sazişi: yerinə yetirilməmiş vəd

Vəd edilən referendum isə heç vaxt keçirilmədi və onun əvəzinə Numea Sazişi imzalandı. Bu manevr Fransanın əsl niyyətini üzə çıxardı. Matinyon Sazişi dekolonizasiyaya deyil, kolonial nəzarəti möhkəmləndirməyə xidmət etmiş oldu. 1998-ci ildə imzalanmış

Numea Sazişi isə 2018-2022-ci illər arasında üç müstəqillik referendumunu nəzərdə tutaraq Yeni Kaledoniyanın dekolonizasiya olunması üçün yeni fürsət kimi təqdim edilib. Lakin Fransa bu proseslərdə öz maraqları naminə təsir göstərdi. Seçki şərtləri, xüsusilə seçici siya-

muna gətirib çıxardı. Nəhayət, Bujival Sazişi kanakların siyasi gücünü sarsıdan və Fransanın nəzarətini institusional şəkildə möhkəmləndirən bir model təklif edir. Nəticə eyni olaraq qalır. Fransa BMT tərəfindən tanınmış dekolonizasiya hüququnu görməzdən gəlir, FLNKS ilə danışıqlardan yayınır. Bu isə neokolonial siyasət kimi qiymətləndirilir”.

Nardar BAYRAMLI

“Tunelin sonunda işıq” görünəcək?

Putin Zelenskini Moskvaya çağırır: hazır olanda...

Ukrayna - Rusiya müharibəsinin yekunlaşdırılması ilə bağlı aparılan Va-

şinqton prosesi əvvəlcə sülh ümidi yaratsa da, sonradan yarımçıq qaldı.

Belə ki, avqustda ard-arda Putin və Zelenskinin ABŞ-a səfər etməsi, Ağ Ev

lideri ilə görüşməsi və prosesi müzakirə etməsi bütün dünyada tezliklə həll

yolunun tapılacağı ilə bağlı fikir oyatmışdı. Hətta üçtərəfli və ya ikitərəfli görüşün keçirilməsi yeri ilə bağlı bir sıra təkliflər də gündəmə gəlmişdi. Roma, Vyana, Cenevrə, Kərfəz ölkələri, hətta İstanbul bu görüşə ev sahibliyi etmək perspektivi müzakirə olunurdu - Ukrayna prezidenti Zelenski belə görüşün harada keçiriləcəyi barədə mümkün ehtimalları dilə gətirmişdi.

Moskva inkar edir...

Amma görünən budur ki, prosesin istiqaməti dəyişib. Bunu rusiyalı rəsmilərin verdiyi açıqlamalar da təsdiqləyir. Belə ki, XİN rəhbəri Lavrovun ardından Rusiya prezidentinin köməkçisi Yuri Uşakov da görüşün baş tutma ehtimalının aşağı olduğunu deyib. O qeyd edib ki, Putinlə Tramp arasında üçtərəfli və ya Putinlə Zelenski arasında görüş barədə heç bir razılaşma olmayıb. “Mən bildiyimə görə, Putin və

Kreml müharibəyə davam deyir?

Qeyd edək ki, Rusiya prezidenti də Ukraynaya münasibətdə ritorikasını açıq şərtlər üzərində qurur. Məsələn, Vladimir Putin Zelenskinin görüşə hazır olduğu təqdirdə Moskvaya gəlməsini təklif edib. Bununla yanaşı, o vurğulayıb ki, Rusiya heç vaxt Ukraynaya təhlükəsizlik zəmanətlərinin əraziləri müqabilində verilməsi məsələsini gündəliyə gətirməyib. Putin xatırla-

dıb ki, Moskvanın Ukrayna böhranını sülh yolu ilə həll etmək cəhdləri Rusiyanın təhlükəsizlik maraqlarının nəzərə alınmaması səbəbindən pozulub. O bildirib ki, ərazi məsələləri Ukraynada referendum yolu ilə həll oluna bilər, lakin bunun üçün əvvəlcə hərbi vəziyyəti ləğv etmək lazımdır. 2022-ci ildə Rusiya qoşunlarının Kiyevdən geri çəkilməsindən sonra Ukrayna tərəfi döyüşləri davam etdirməyə qərar verib.

Putin Vladimir Medinskinin danışıqlar qrupunun rəhbəri kimi fəaliyyətindən razılığını ifadə edərək deyib ki, Moskva danışıqların səviyyəsini yüksəltməyə hazırdır. Vladimir Putin, həmçinin Ukrayna münəqişəsinin həlli istiqamətində “tunelin sonunda işıq” gördüyünü deyib və Rusiyanın əksər hərbiçilərinin xüsusi əməliyyatın məqsədlərinə çatmaqda ısrarlı olduqlarını vurğulayıb. “Məqsədlərə sülh yolu

isə Rusiya və Ukrayna liderlərinin sülh danışıqlarına hələ hazır olmadıqlarını deyib. Tramp bu barədə CBS “News” telekanalına müsahibəsində deyib. “Hazırda onlar - Vladimir Putin və Vladimir Zelenski sülhə hazır deyillər. Amma nə isə baş verməlidir. Biz bunu edəcəyik”, - deyərək vurğulayıb.

Dövlət başçısı, həmçinin Ukrayna münəqişəsinin həllinin ona dayandırmağa çalışdığı münəqişələr

ilə çatmaq daha yaxşıdır”, - deyərək əlavə edib. Rusiya Prezidenti onu da qeyd edib ki, əgər sülh yolu ilə həll mümkün olmasa, Moskva qarşıya qoyulan məqsədlərə hərbi yolla nail olmağa məcbur olacaq.

Göründüyü kimi, Kreml hələ müharibənin əvvəlindən müəyyən-ləşdirdiyi şərtlərdən kənara çəkilmək niyyətində olmadığını biruzə verir. Düzdür, ABŞ-da baş tutan görüşdə münəqişənin həlli ilə bağlı prosesin detalları barədə açıqlama verilməsə də, xarici KİV-lər Kiye-

vin güzəştlərə məcbur ediləcəyini bildirirdi. Bunun qarşılığında isə Zelenski Rusiya ilə ikitərəfli görüş keçirilməsini məqsəduyğun saymışdı. Putinin bu açıqlamasından isə bəlli olur ki, hansısa danışıqlar predmeti mövcud deyil - mövcud olan yalnız Rusiyanın öz iddialarından geri çəkilməsidir. Bir çox siyasi mütəxəssislər bu açıqlamanı müharibənin daha da aktiv bir mə-təviyə qədəm qoyması üçün zəmin adlandıırırlar.

Tramp arasında bu məsələdə heç bir razılıq olmayıb”, - o qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, mətbuatda Putinlə Trampın Alyaskada görüşlə bağlı razılaşmanın əldə olunması barədə yayımlananlar heç də həqiqəti əks etdirmir.

Rusiya prezidenti ABŞ lideri ilə Moskvada mümkün görüşə də münasibət bildirib - o qeyd edib ki, görüşə hazırlıq aparılır və tarix də məlum deyil, lakin amerikalı lider Moskvaya dəvət edilib.

ABŞ Prezidenti Donald Tramp

Həm realist, həm nikbin...

arasında ön asanı kimi görünərsə də, vəziyyətin gözləniləndən daha mürəkkəb olduğunu etiraf edib. O, Ukrayna ilə bağlı mövqeyini həm

“realist”, həm də “nikbin” adlandı- rıb.

SADİQ

Koalisiya hökumət hərəkətə keçib

Almaniyada siyasi qalmaqal yaranan hadisə baş verib. Belə ki, Almanianın qərbində yerləşən Şimali Reyn-Vestfaliya əyalətində sentyabrın 14-də baş tutacaq yerli seçkilərə iki həftədən az qalmış ifrat sağçı “Almaniya üçün Alternativ” (AfD) partiyasının altı namizədi dünyasını dəyişib. Əvvəlcə yalnız dörd siyasətçinin ölümü barədə məlumat verilmişdi. Lakin sonradan bu say altıya

yüksəlib. Bu, sözügedən əyalətdə çox ciddi rezonans doğurub. Hannover Universitetinin Dövlət Maliyyə İnstitutunun direktoru Stefan Hom-burq “X” sosial şəbəkəsində ard-arda ölümlərin müəmmalı olduğunu və

statistikaya görə, bunun qeyri-mümkün olduğunu bildirib. Qeyd edək ki, AfD-nin vəfat edən dörd namizədi 66 yaşlı Ralf Lanq, 59 yaşlı Volfqanq Seyts, 71 yaşlı Volfqanq Klinker və 59 yaşlı Stefan Berendesdir. Şimali

Reyn-Vestfaliya Daxili İşlər Nazirliyinin məlumatına görə, seçki kampaniyası dövründə digər partiyalardan - o cümlədən Yaşılar və Sosial Demokratlardan da bir neçə namizəd dünyasını dəyişib. Polis rəsmiləri isə

vurğulayıblar ki, bu ölümlərdə şübhəli heç nə yoxdur, lakin yaranmış vəziyyət bülletenlərin yenidən çap edilməsinə və artıq poçtla səs vermishəzi seçicilərin yenidən səs verməsinə səbəb olub.

Almaniyanın Vestfaliya əyalətində müəmmalı ölümlər

Siyasi qətlər, yoxsa ...

Məsələ ilə bağlı Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin siyasi eksperti Sultan Zahidov “Yeni Azərbaycan” qəzetinə şərhində qeyd edib ki, Almaniya Federativ Respublikasının seçki tarixində bu kimi hadisələr nadir hallarda baş verib. “Şimali Reyn-Vestfaliya əyalətində sentyabrın 14-də baş tutacaq yerli seçkilər ərəfəsində ultra-sağçı “Almaniya üçün Alternativ” partiyasının altı namizədinin vəfat etməsi müəyyən mənada rezonans doğura bilər. Lakin ilkin araşdırmalara görə, AfD-nin beş namizədi müxtəlif xəstəliklər-

dən vəfat edib, digər namizəd isə sui-qəsd nəticəsində dünyasını dəyişib. Üçüncü bir tərəfin bu ölümlərdə iştirakı sübuta yetirilməyib. Buna görə də Vestfaliya əyalətinin rəhbərliyi bu məsələni siyasiləşdirməyə çağırıb. Hesab edirik ki, burada hər hansı müəmma axtarmaq lazım deyil və bu, heç bir nəticə də verməyəcək. Almaniya Federativ Respublikasının tarixində siyasi xarakterli qətlər çox nadir hallarda baş verib”.

Koalisiya hökumət təcili hərəkətə keçib - “Payız islahatları”

Yaxın zamanda Almaniya-da ge-niştərkibli islahatların aparılması gözlənilir. Koalisiya hökumətdə yer alan tərəfdə partiyalar - Xristian Demokratlar İttifaqı, Xristian Sosial İttifaqı və Sosial Demokratlar Partiyası ölkənin iqtisadi və sosial problemlərinə həll yolları tapmaq istiqamətində birgə addımlar

diqqətin ortaq məqsədlərə yönəlməsinin vacibliyini bildirib. SPD-nin digər həmsədr və vitse-kansler Lars Klinkbayl və CSU-nun sədri Markus Zöder qarşıdakı ayların ölkə üçün həlledici olduğunu vurğulayıblar. L.Klinkbayl federal büdcədəki kəsirin bağlanması üçün ədalətli ümumi paketin hazırlana-

nu sadələşdirmək üçün yeni komissiyanın işinə start verib. Bu orqan ilin sonunadək vətəndaşlıq müavinəti, yaşayış yardımını və uşaq müavinətlərinin optimallaşdırılması barədə təkliflər təqdim edəcək.

Almaniya-da sosial-iqtisadi böhran dərinləşməkdədir - ölkədə iri sənaye müəssisələri, istehsal ob-

yektləri və bir sıra iqtisadi sektorlar iflas təhlükəsi ilə üz-üzədir. Avtomobil istehsalı müəssisələrində, o cümlədən sənaye obyektlərində iş yerlərinin itisarı davam etməkdədir - bu da öz növbəsində ölkədə geniş işsiz kütlənin yaranmasına yol açır. Almaniyanın ixracatı əvvəlki illərə nisbətən xeyli miqdarda azalıb. İqtisadi problemlərlə

yanaşı, ölkədəki sosial narazılıq da diqqət mərkəzindədir. Son proseslər əhalinin sosial rifahına ciddi şəkildə təsir göstərir. Ekspertlər hesab edirlər ki, ölkədə iqtisadi-sosial vəziyyətin daha da ağırlaşması arzuolunmaz tələtləmlərə gətirib çıxara bilər - demək olar ki, Merts hökumətinin xalq arasındakı reytingi aşağı düşməkdədir və koalisiya hökumətə inamsızlıq artır. Bütün bunların fonunda AfD-nin bu şəraitdən istifadə edib hakimiyyətə gəlmək imkanları çoxalır.

Yunis ABDULLAYEV

AfD kabusu Vestfaliyaya da sıçrayıb?

cək. 20 min namizəddən 1000 və ya 1500 nəfəri AfD-yə mənsubdur. Altı namizədin dünyasını dəyişməsi ultra-sağçı partiyanın seçki kampaniyasına heç bir mənfi təsir göstərməyəcək. Onsuz da AfD bu əyalətdə elə də güclü siyasi dayaqlara malik deyil. Almaniyanın yalnız şərqi vilayətlərində AfD-yə rəğbət bəsləyənlər çoxdur. Vestfaliya əyalətində baş tutan son yerli seçkilərdə AfD səsələrin 5.18 faizini toplamışdı. Bu ilin fevralın 25-də Almaniya-da keçirilən Bundes-taq seçkilərində isə Vestfaliya sakin-

lərinin cəmi 16 faizi AfD -yə səs verib. Əyalətdəki əhalinin əksəriyyəti Xristian Demokratlar İttifaqı Partiyası (CDU) və Sosial Demokratlar Partiyası (SPD) dəstəkləyir”, - deyərək S.Zahidov əlavə edib ki, AfD-nin Vestfaliya-da növbəti yerli seçkilərdə yüksək nəticə əldə etmək şansı yoxdur: “Almaniyanın “İNSA” agentliyinin Vestfaliyadakı yerli seçkilərdə bağlı son sorğularına görə, bu seçkilərdə CDU və SPD önə çıxacaq, AfD isə səsələrin yalnız 15 və ya 16 faizini əldə edəcək”.

atmaq qərarına gəliblər - koalisiya komitəsində aparılan müzakirələrdən sonra mətbuat nümayəndələri üçün təşkil olunan brifinqdə tərəflər sənaye, avtomobil istehsalı və sosial dövlət sahələrində geniş islahatlar aparmaq barədə razılığa gəldiklərini açıqlayıblar. Koalisiyanın prioritetləri arasında Almaniya iqtisadiyyatının rəqəbat qabiliyyətinin artırılması, iş yerlərinin qorunması və yenilərinin açılması ilə bağlı məsələlərin yer aldığı qeyd olunub. SPD-nin həmsədr Berbel Baş hökumət daxilindəki ictimai çəkişmələrə son qoyulmasının və

cağını bildirib. Qeyd edək ki, “Payız islahatları” çərçivəsində hökumət əsasən sosial təminat, pensiya və bələdiyyə maliyyəsi sahələrində dəyişikliklər nəzərdə tutur. Koalisiya tərəfdəşləri sosial dəstək sistemi - vətəndaş müavinəti ilə bağlı sərt qaydalar tətbiq etməklə ilk mərhələdə 1,5 milyard avro, sonrakı illərdə isə 5 milyard avroya qənaət planlaşdırır. Büdcə planına əsasən, Almaniyanın dövlət xərcləri 2026-cı ildə 520 milyard avroya, 2029-cu ildə isə 572 milyard avroya çatacaq. Koalisiya, həmçinin sosial dövlətin strukturu-

İsrail HƏMAS-a inanmır: girovların azad olması üçün...

Təl-Əviv hərbi əməliyyatların dayandırılması ilə bağlı şərtləri açıqladı

Qəzza bölgəsində vəziyyət yenidən gərginləşib. Xatırladaq ki, bir müddət öncə Qətər, Misir və ABŞ-ın vasitəçiliyi ilə keçirilən danışıqlar zamanı münaqişə tərəfləri yeni sazişin şərtlərini müəyyən edə bilməmişdilər. Avqustun 8-də İsrailin hərbi-siyasi kabineti Qəzzanı tam nəzarətə götürmək və Fələstin anklavın-

da əməliyyatı genişləndirmək planını təsdiqləmişdilər. Avqustun 8-də HƏMAS vasitəçilərin atəşkəs təklifinə müsbət cavab verdi, sülh şərtləri İsrailə verildi. İki gün sonra İsrailin müdafiə naziri İsrail Katz Qəzza şəhərinin olə keçirilməsi planını təsdiqlədi. Avqustun 21-də isə təklif olunan strategiya baş nazir Bin-

yamin Netanyahu tərəfindən də təsdiqləndi. Avqustun 29-da İDF sözcüsü Aviçai Edri hərbcilərin Fələstin anklavının inzibati mərkəzinə hücumu başlamaq üçün hazırlıqlara başladığını açıqladı. İsrail tərəfinin məlumatına görə, radikalılar Qəzzada 48 nəfəri girov saxlamağa davam edir, onlardan 20-si sağdır.

HƏMAS bəyanat verdi: girovları azad etməyə hazırıq

Qeyd edək ki, avqustun 18-də Misirin “Əl-Qahirə əl-İxbəriyyə” telekanalı müxtəlif mənbələrə istinadən bildirmişdi ki, HƏMAS 60 günlük atəşkəs çərçivəsində müəyyən sayda fələstinli məhbus müqabilində israili girovların yarısını azad etməyə razılışıb.

Bu günlərdə HƏMAS hərəkəti İsrailə anklavda hərbi əməliyyatların tamamilə dayandırılmasını nəzərdə tutan hərtərəfli saziş çərçivəsində Qəzza zola-

ğında saxlanılan bütün girovları azad etməyə hazır olduğunu açıqlayıb. Məlumatla görə, bu barədə bəyanat radikalıların teleqram kanalında yayılıb. “HƏMAS təsdiq edir ki, o, razılışdırılmış sayda fələstinli məhbus müqabilində bütün girovları azad edəcək hərtərəfli razılışmanın həyata keçirilməsinə hazırdır. Bu razılışma, həmçinin Qəzzada mühəribənin dayandırılmasını və İsrail qoşunlarının oradan çıxarılmasını da əhatə et-

məlidir”, - məlumatda deyilir.

Bəyanatda HƏMAS təsdiq edir ki, hərtərəfli razılışmanın həyata keçirilməsinə doğru irəliləməyə hazırdır. Hərəkət, həmçinin israr edir ki, sazişin bağlanması ilə anklavla sərhəddəki bütün keçid məntəqələri öz işini bərpa etməli və onun yenidən qurulması işlərinə başlanmalıdır. Qruplaşma Qəzzada “təxnokratların müstəqil hökuməti”nin yaradılmasına razıdırlar.

Cəhənnəmdən qaçış

Jan-Pol Sartrın “Milçəklər” pyesi haqqında

əvvəli ötən saylarımızda

Nəhayət, Egisflə Klitemnestra da hadisə yerində peyda olurlar, əsgərlər qara daşı kahanın ağzından götürürlər, bundan sonra baş kahin mərasimə başlayıb ruhları oytmaq üçün sehri nitqini söyləyir. Egisf camaatı hipnoz vəziyyətinə salır, onları inandırır ki, gözəgörünməz ruhlar məzardan qalxıb doğmaları arasında dolayırlar; dirilənin ölümlər qarşısında günahlarını onların üzünə ölüm hökmü təqdim edir, onları ölənlərin qisasıyla qorxudur. Axırda da deyir ki, ölənlər bircə qətlə qədər gediblər, gedər-gəlməzə gediblər, ona görə də sizin sirlərinizi, cinayətlərinizi sadıq keşikçilər kimi qoruyurlar... Daha sonra qadınlar bir ağzıdan xorla ölənlərə səslənirlər: “Siz bizi tərk eləyirsiniz, damardan axan qanımız kimi tərk eləyirsiniz bizi. Ancaq əgər bu, sizin incik qəlbinizə bir təsəlli verərsə, bilin, əziz ölənlər, siz bizim həyatımızı zəhərə döndərmisiniz. Rəhm eləyin, bağışlayın ki, siz olmayan dünyada biz hələ də yaşayırıq. Rəhm eləyin, axı biz bu dünyaya öz xoşumuzla gəlməmişik, ayıb olsun bizə ki, günü-gündən canımız lap üzülüb, quru qaraltımız qalıb, eləcə sürünürük bu torpağın üstündə...”

Ağ bayram paltar geyinmiş Elektra qəfil mərasimdə peyda olub camaatı yasdən çıxmağa, həyatın sevinclərini dadmağa, şənlənməyə çağırır. Qoy ölümlər onları sevinclərin qəlbində yaşasınlar, ancaq sevinclərini özləriylə məzara daşmasınlar... Əlbəttə, əgər insanların vicdanı əzabları arınsa, yerdə Egisfin, göydə Yupiterin hakimiyyəti olından çıxacaq. Bu vaxt mağaranın ağzındakı qara daş gurultuyla yerindən qopub aşağı diyrilənir, kütlə vələləyə düşüb asi qıza hücum çəkir. Egisf onları dayandıraraq camaata xatırladır ki, bayram günü qan tökməyə qanun yol vermir. Hökmdar Elektranın qardaşı balalarının ötidən qara qovurma bəşirtmiş Atreynin nəvəsi, lənətlənmiş nəslin sonuncu nümayəndəsi olduğunu yada salıb qızı alçaldır, indən belə ona rəhm etməyəcəyini deyib kütləni səbrə-təmkinə çağırır.

Hamı gedəndən sonra meydanda bir Orest, bir də Elektra qalır. Elektra qisas hissiylə alışır yanı. Orest Elektranı fikrindən daşındırmağa, şərhə şərhə cavab verməyin doğru yol olmadığını onu inandırmağa çalışır, qıza özünü birgə baş götürüb özge diyə getməyi təklif eləyir. Di gəl, qız inadından dönmür:

“Elektra. Mən özümü inandırmışdım ki, bu adamları sözlə sağaltmaq olar. Nəticəsini gördün: onlar öz dərlərinin nazını çəkirlər, yaralarının qayğısına qalır, çirkli dırnaqlarıyla onları darayır zor gücünə sağalda bilərsən, şərin öhdəsindən ancaq şərh gələr. Əlvida, Fileb, çıx get, mənə qara-qura yuxularının ümidinə burax.

Orest. Səni öldürəcəklər. Elektra. Burada Apollon məbədi var. Orada bəzən cinayətkarlar gizlənir, çünki məbəddə sığınan adama heç kim toxunmur, onun başından bir tük əskik ola bilməz. Mən də Apollonun sarayında gizlənəcəyəm”.

Elektra qardaşının gələcəyinə möhkəm inandığını deyir, düşünür ki, o haradasa

bərkə düşüb əzab çəkir, haradasa öz təleyin dolaşmış azıb.

Bəs əgər elə deyilsə, əgər o, xoşbəxt bir şəhərdə məsud yaşayırsa, qan-qadadan, düşmənçilikdən bezib-sə?..

“Elektra. Onda mən onun üzünə tüpürüb deyərəm: “Rədd ol, köpek, get qoşul arvadlara, sən özün də arvadsan! Ancaq sən hesabını düzgün götürməmişən: sən Atreynin nəvəsisən, Atridlərin qismətindən qaça bilməzsən. Əgər rüsvayçılığın cinayətdən üstün tutarsansa, özün bilərsən. Ancaq təleyin səni ya-taqda olsan belə yaxalayacaq: əvvəl rüsvay olacaqsan, sonra istəsən də, istəməsən də, qan tökəcəksən!”

Nəhayət, özünü, kimsini nişan verməyə məcbur qalan Orest həm bacısının yaralarını sarımaq xatirinə, həm də çürümüş leş qoxusu verən ata yurdunda vətəndaşlıq qazanmaq naminə ciyninə ağır cinayət yükü götürməyə razılıq verir, Arqosun havasını təmizləmək qərarına gəlir. Fəqət canlı insanın ağır ehtiraslarını daşımağın nə demək olduğunu o indiyəcən bilməyib. Orest şəhər adamlarına qaynayır-qarışmaq, şəhəri yorğan kimi başına çəkmək istəyir. Müdhiş əməllərinin nəticəsində vicdan milçəkləri onu didməyə başlayanda, yalnız onda Orest ata yurdunda vətəndaşlıq qazanacaq, özünü evində sanacaq...

Sarayda qayıdıb Klitemnestrayla ikilikdə qalanda Egisf boynuna alır ki, artıq rola girməkdən bezib, insanların günahlarına, qorxularına qarovul çəkməkdən, qara geyinib vahimə saçmaqdan yorulub. O nə kədərlənə, nə də sevinə bilər, bir damla göz yaş axıtmaq üçün taxtını da, tacını da təhvil verməyə hazırır. Hökmdar artıq dinclik arzusundadır.

Çarğa onu tək qoyub çıxandan sonra Egisflə Yupiter arasında uzun bir söhbət olur. Tanrı öz heykəlini istehzayla süzəyir: belə bir eybəcəri camaat sevmə bil-məz. Egisf cavab verir ki, onlar sizdən qorxurlar. Yupiter yerdəki kölgəsinin cavabından məmnun qalır - ona sevgi görək deyil. Bəs Egisf necə, öz bütünü sevirmi? Yorğun hökmdar göylərə borcunu ödədiyini düşünür, Yupiterə deyir ki, insan heç vaxt tanrıların xəcalətindən çıxma bilməz. Egisf isə ona açıq bildirir: daha göylərin oyunundan çıxmaq istəyir, Yupiterin qurduğu tamaşalarda oynamağa artıq həvəsi qalmayıb.

Yupiter yerdəki xəlifəsinə etiraf eləyir ki, insanların ölümlü yaratmaqla ilk cinayəti şəxsən o özü törədib: “Bundan sonra siz qatillərə nə qalır? Qurbanlarınızı o dünyaya göndərmək? Onlar ora onsuz da gedəcəklər, siz sadəcə bu işi bir az tezləşdirirsiniz. Əgər sən onu öldürməseydin, bilirsənmi, Aqamemnonu nə gözleyirdi? Üç aydan sonra onu gözəl bir kənizin ağuşunda iflic vuracaqdı. Sənin cinayətin mənim ölümündən tutdu”. Bunu eşidəndə Egisfi od götürür: “Mən on beş ildən bəri günahımı suya çəkirəm, deməyəsən o sizin işinizə yaraymış? Vay mənim halıma!” Yupiter onu başa salır ki, məhz yuyulmasına ehtiyac duyulan günahlar, suyu satın alınan cinayətlər onun idarəçiliyinə əl verir: “Gör sənin cinayətdən mən necə nəf götürdüm: bir ölünün əvəzin-

də iyirmi min tövbəkar. Budur balans! Pis alver deyil”.

Orestin hazırladığı əməliyyat artıq onlara ayaandır. Egisf əmindir ki, Orest vicdan əzabı çəkməyəcək. Yupiterə belə qətl əsla sərf eləmir, ona əzab çəkən, səcdə qılan, günahlarıyla aşına olan padşah lazımdır, buna görə də Egisfi tədbir görməyə, daha bir ağır günaha batmağa təhrik eləyir. Hökmdarsa cətilinə müqavimət göstərmək fikrində deyil, artıq ağır suç yükü daşımağa onun taqəti qalmayıb, o, törətdiyi bəd əməlin müqabilində son borcunu ödəməyə hazırdır. Orestin gözələnən cinayəti məhz Egisfin ürəyinə olduğuna görə Yupiterin təqdirini qazanır:

“Yupiter. Sən mənə nifrət bəsləyirsən, halbuki biz doğmayırıq. Mən səni özümə bənzər yaratmışam: hökmdar - yerdəki allahdır, o da Tanrı kimi həm xeyirxah, həm əzazildir... İkimiz də qayda-qanun yaradırıq - sən Arqosda, mənə bütün dünyada. İkimizin də ürəyimizdən daş kimi asılmış ortağ sirmimiz var.

Egisf. Mənim heç bir sirmim yoxdur.

Yupiter. Var. Bizim sirmimiz birdir. Tanrılarla padşahların əzab verən ortağ sirmisi budur ki, onlar insanın azad olduğunu bilirlər. İnsan azad, Egisf. Sənə bu sirmə ayaandır, onlara isə yox.

Egisf. Lənət şeytana, onlar bunu bilsələr, mənə xoruz mindirərlər. On beş ildə hər oyundan çıxmışam ki, onlar öz güclərindən xəbər tutmasınlar.

Yupiter. İndi gördünmü bir-birimizə necə bənzəyirik”.

Yer allahıyla göy tanrısının söhbətini gizlicə dinşəyən Orest Arqos əhlindən fərqli olaraq azad olduğunu bilir. Yupiter Egisfə Orestlə bacısını tutmağı məsləhət görür. Hökmdar istər-istəməz həyəcanlanır: əgər Orest rəiyyətini azadlığa yoluxdursa, onun bütün əməyi puça çıxacaq, səltənəti batacaq. O da düşməni aradan götürməyi tanrıdan umur. Bu vaxt Yupiter ona daha bir sirmə açıq: əgər insan azadlığı dadısa, tanrıların artıq ona dişi batmır. Bundan sonra onunla haqq-hesabı insan oğlu özü çürütməlidir.

Orest onu öldürməyə gələndə Egisf belə deyir: “Özümü qorumağacağam. Kimisə çağırmaq da çox gəcdir, ancaq mən buna sevinirəm. Sözümlərdən, özümü qoruyan deyiləm - istəyirəm sən də qatıl olasan”. Orest əvvəlcə hökmdarı, sonra da onun əməl ortağı anasını öldürür. Bu qətləri hamıdan çox arzulayan Elektra tez bir zamanda peşman olub günah mərzinə tutulur, məlum olur ki, qız dilədiyi azadlığa hazır deyilmiş. Orest isə azadlığına qovuşub: “Mən azadam, Elektra. Azadlıq mənim içimdə ildırım kimi çaxdı”. Hələ dünən-mən onun qarşısına minəcən yol sərilmişdi, ancaq o yolların heç biri onun yolu deyildi. İndi isə o öz yolunu tapıb, onu fəlakətə aparsa belə bu - onun öz yoludur.

davamı növbəti sayımızda

F. Uğurlu

Trampdan qəti tələb: ...hamısını qaytarsın!

Bu arada ABŞ prezidenti Donald Tramp HƏMAS-a müraciət edib. “HƏMAS-a deyir ki, 20 girovun hamısını (2 yox, 5 yox, 7 yox!) dərhal geri qaytarsın. Situasiya kəskin şəkildə dəyişəcək. Bu, bitəcək!”, - deyər Tramp bu barədə “Truth” sosial şəbəkəsində yazıb. Bildirilməlidir ki, Qəzza zolağının gələcəyi ilə bağlı son görüşdə Trampın xüsusi nümayəndəsi Stiv Vitkoff, dövlət Katibi Rubio və Britaniyanın keçmiş

baş naziri Bleyer də iştirak edib. Bu barədə ABŞ rəsmilərinə istinadən “The New York Times” məlumat yayıb. Qəzet yazır ki, bu görüşlərdən biri avqustun 27-də Ağ Evin Oval kabinetində baş tutub və Qəzza zolağının gələcəyinə həsr olunub. İki mənbəyə görə, Tramp öz xüsusi nümayəndəsi Stiv Vitkoff, eləcə də Kuşnerlə 90 dəqiqədən çox müzakirə aparıb. Görüşün təfərrüatları hələlik məlum deyil. Vitkoff “Fox News” a

açıqlamasında bildirib ki, Tramp administrasiyası regionun problemlərini həll etmək üçün “çox əhatəli plan” hazırlayır. Oval kabinetdəki görüş Rubionun Dövlət Departamentində İsrailin xarici işlər naziri Gideon Saari qəbul etdiyi gün baş tutub. Onlar Yaxın Şərqdəki vəziyyəti, o cümlədən İsrail və İran arasında mühəribənin nəticələrini, eləcə də Qəzza zolağındakı mühəribəni müzakirə ediblər.

HƏMAS-a inanmırlar - şərtlər dəyişməyib...

İsrailin Qəzzaya qarşı genişmiqyaslı əməliyyat keçirməsi istəyinin isə HƏMAS-a inanmamasından qaynaqlandığı bildirilir. Bir çox Qərb mənbələri bu ilin fevralında da analoji açıqlamanın verildiyini, amma əməl edilmədiyini öne çəkir. Onların fikrincə, HƏMAS bu yolla sadəcə, vaxt udmaq niyyətindədir. İsrail hökuməti də HƏ-

MAS hərəkətinin girovları azad etməyə hazır olması ilə bağlı bəyanatını heç bir yeni təklif gətirməyən təbliğ addımı kimi qiymətləndirib. Bu barədə baş nazir Benyamin Netanyahu-nun ofisinin bəyanatında deyilir. Hakimiyyət hərbi əməliyyatların yalnız İsrail hərbi-siyasi kabinetinin təsdiq etdiyi şərtlər yerinə yetirildiyi təqdirdə dayandırır-

la biləcəyini vurğulayıb. Onların arasında bütün girovların azad edilməsi, HƏMAS-ın tərk-silah olunması, Qəzza zolağının demilitarizasiyası, regionda təhlükəsizliyə İsrail nəzarətinin yaradılması və anklavda alternativ mülki administrasiyanın formalaşdırılması daxildir.

SADIQ

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955,
0552004544
“Azərmətbuatyayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Bakmətbuat” MMC - 0124314313
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

Paylaşmaqla böyüyən dünya!

Xeyir əməlin dəyəri ölçülməz...

Öz mənfəətindən kənara çıxıb başqalarının dərdinə şərik olmaq, ehtiyacı olanların əlindən tutmaq, kimsəsizlərə dayaq olmaq hər kəsə xas olan xüsusiyyət deyil. Xeyriyyəçilik sadəcə, “pul vermək” mənasına gəlmir, həm də insanlığın ən saf, ən uca pillələrindən biridir. Hər bir xeyriyyəçi bilir ki,

bir uşaq təbəssüm edəndə, bir ailə ümid tapanda və ya bir xəstə sağalanda sadəcə, maddi yardım etmir, həm də insanlıq bağlarını möhkəmləndirir...

Hər il sentyabrın 5-i dünya Beynəlxalq Xeyriyyəçilik Gününü qeyd edir. Bu gün təkcə ehtiyacı olanlara əl uzatmaq üçün de-

yil, həm də insanlığın ən uca dəyərlərini xatırlatmaq üçün bir fürsətdir. Mərhəmət, paylaşmaq və başqasının dərdinə şərik olmaq - bu günün əsas mesajıdır.

Ölkəmizdə xeyriyyəçilik tarixən çox güclü olub. 19-cu əsrin sonu - 20-ci əsrin əvvəllərində bir sıra böyük xeyriyyəçilər yetişmişdi. Onların fəaliyyəti xalqımızın maariflənməsinə, mədəniyyətinə və sosial rifahına mühüm təsir göstərdi.

Qayğı və ümid mənbəyi olan Fond...

Müasir dövrümüzdə insanlara qayğı göstərmək, onların həyatını daha rahat və mənalı etmək, gələcək nəsillərə ümid

sahələri əhatə edir və hər layihədə insanın rifahı ön plana çıxır. Aztəminatlı ailələr, əlillər, tələbələr və yaşlılara göstərilən dəstək Fondun sosial məsuliyyətinin əyani göstəricisidir. Məktəblərə və universitetlərə yönəlməli proqramlar, təqaüdlər, təhsil lə-yihələri gənclərə yeni imkanlar açır, onların bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirməyə kömək edir.

yaratmaq baxımından Heydər Əliyev Fondunun xeyriyyəçilik sahəsində nümunəvi fəaliyyəti var. Fondun fəaliyyəti müxtəlif

şəxslərə və qurumlar arasında geniş yayılmışdır. Fond insanlara kömək etməklə yanaşı, cəmiyyətin inkişafına, sosial bərabərliyin təmin olunmasına və gələcək nəsillərin rifahına xidmət edir. Onun fəaliyyəti göstərir ki, xeyriyyəçilik yalnız bir yardımdan ibarət deyil, səmimi qayğı, diqqət və insanlara olan hörmət deməkdir.

Heydər Əliyev Fondunun nümunəsi göstərir ki, xeyriyyəçilik ənənəsi davamlı olduqda, cəmiyyətin hər üzvü üçün ümid və dəstək mənbəyinə çevrilir. İnsanlara qayğı göstərmək həm də ölkənin gələcəyinə sərmayə qoymaqdır.

Yeganə BAYRAMOVA

Öyrənmək, yaratmaq, tətbiq etmək...

Cəmiyyətin inkişafı onun bilik və təcrübəsinin səviyyəsi ilə ölçülür. Bu inkişafın əsas təməl daşlarından biri isə elmi-kütləvi, mədəni-maarif və təhsil proqramlarının hazırlanmasıdır. Bu proqram-

lar yalnız məlumat yaymaqla kifayətlənmir, onlar insanlara düşüncəni, öyrənməyi, yaratmağı öyrədir və cəmiyyətin hər üzvünü gələcəyə hazırlayır. Elmi-kütləvi, mədəni-maarif və təhsil

proqramları bir-birini tamamlayaraq cəmiyyəti daha maarifli, intellektual və mədəni baxımdan zəngin etməlidir. Bu proqramların hazırlanması yalnız vəzifə deyil, həm də böyük məsuliyyətdir - gə-

ləcəyimizi qurmaq üçün ən möhkəm sərmayədir.

Təhsil sahəsində yeniliklər yalnız texnologiya ilə bağlı olmamalıdır. Tədris proqramları real həyat problemlərinə yö-

nəlməli, şagird və tələbələrin bacarıq və bacarıqlarına uyğun fərdi yanaşmalar tətbiq edilməlidir. Layihə əsaslı təhsil və yerli-beynəlxalq əməkdaşlıqlar gəncləri praktik təcrübə ilə təmin edir, onları yalnız məlumat sahibi deyil, həm də yaradıcı və məsuliyyətli fərdlərə çevirir.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Məqalə “Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi”nin maliyyə dəstəyi ilə “Elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması” istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

xış vacibdir. Şagirdlər müxtəlif ölkələr və mədəniyyətlər haqqında məlumat əldə edərək dünya görüşlərini genişləndirə bilərlər. Həmçinin kritik düşüncə, kommunikasiya, əməkdaşlıq və yaradıcılıq kimi bacarıqlar da təhsil proqramlarına daxil edilə bilər”.

Müasir proqramlar yalnız bilik ötürmür, onları kritik düşüncə, yaradıcılıq və sosial bacarıqlarla təmin edir. Belə proqramlar cəmiyyətdə hər kəsin potensialını üzə çıxarmağa kömək edir və insanlara yalnız öyrənməyi deyil, həyatda tətbiq etməyi öyrədir. Bu baxımdan elmi-kütləvi, mədəni-maarif və təhsil proqramlarının bir-birini tamamlaması vacibdir.

Sahib

Problemlərə yönəlməmiş öyrənmə metodu...

Mövzu barədə fikirlərini “Yeni Azərbaycan”la bölüşən təhsil üzrə ekspert Elçin Əfəndi bildirib ki, təhsil proqramlarının hazırlanmasında yeniliklər bir neçə istiqamətdə ola bilər. Bunlardan biri də məzmun və pedaqoji yeniliklərdir: “Məsələn, fərdi yanaşmanı xüsusilə qeyd edə bilərik. Yəni hər şagirdin bacarığına, marağına və öyrənmə sürətinə uyğun adap-

tiv dərslər proqramlarının tətbiqi böyük əhəmiyyət kəsb edə bilər. Eyni zamanda, layihə əsaslı öyrənmə də vacibdir. Tələbələr real həyatda istifadə oluna biləcək

layihələr üzərində işləyərək öyrənməlidirlər. Bundan başqa, problemlərə yönəlməmiş öyrənmə metodu da olduqca müsbət nəticələr verə bilər. Çünki təhsil sadəcə, məlumat ötürmək yox, problemləri həll etmə bacarıqlarını inkişaf etdirməyə yönəlməlidir”.

Qlobal və mədəniyyətlərarası baxış da vacibdir

E.Əfəndinin sözlərinə görə, təhsil proqramlarının hazırlanmasında müasir tələblər arxa plana atıla bilməz: “Təbii ki, texnoloji yeniliklər dərslərlərə və proqramlara daxil edilir. Təhsil proqramlarında dünyəvilik də böyük əhəmiyyət daşıyır. Belə ki, qlobal və mədəniyyətlərarası ba-

biq və yaradıcılıq yərinə nəzər alınır. Qısaca desək, təhsil proqramlarının əsas problemləri köhnəlməmiş məzmun, qeyri-effektiv metodlar və müəllim hazırlığı ilə bağlıdır”.

Göründüyü kimi, təhsil proqramlarının hazırlanması bir növ gələcəyin qurucularını formalaşdırmaq deməkdir.

Şagirdin biliyi yalnız imtahanlarla ölçülür

Bundan başqa, müəllimlərin hazırlıq səviyyəsi və motivasiya problemlərini qeyd edə bilər. Müəllimlərin peşəkar inkişafı üçün davamlı təlim imkanları məhduddur. Təhsil proqramlarını

uğurla həyata keçirmək üçün müəllimlərin metodik və texnoloji bilikləri yetərli olmaya bilər. Tələbələrin bilik və bacarıqları yalnız imtahanlarla ölçülür, praktik tət-

6 badmintonçumuz ilk dəfə 4 kateqoriya üzrə dünyanın 100 ən yaxşısı sırasında

Dünya Badminton Federasiyasının (BWF) açıqladığı yeni reyting siyahısında ilk dəfə Azərbaycanın 6 badmintonçusu 4 kateqoriya üzrə dünyanın 100 ən yaxşısı sırasında yer alıb.

Badminton Federasiyasından AZƏRTAC-ın bildirilib ki, Tokio və Paris Olimpiadasının iştirakçısı Edi Reski Dviçayo kişilə-

rin şəxsi yarışında 78-cidir. Paris Olimpiadasında ən gənc badmintonçu olan Keişa

Fatim Zəhra isə qadınların şəxsi kateqoriyasında 57-ci sırada yer alıb.

Kişilərin qoşa yarışında Aqil Qəbilov-Diki Pangestu tandemi reytingdə 78-ci, Cahid Əlhəsənov-Həcər Nuriyeva cütü isə sıralamada 92-ci pillədə qərarlaşıb.

Daha 2 badmintonçumuz yeniyetmələrin reytingində ilk 100-lükdə yer alıb. Ülvi Hüseynov yeniyetmə oğlanların şəxsi kateqoriyasında dünya üzrə reyting sıralamasında 28-ci, Həcər Nuriyeva isə qızların şəxsi kateqoriyasında 53-cü sıradadır.

Psixiatrik pozğunluqlarda oxşar olanlar

Yeni beynəlxalq araşdırma göstərib ki, həyat yoldaşları doqquz müxtəlif psixiatrik pozğunluq üzrə nəsillər boyu oxşarlıq nümayiş etdirirlər. Təxminən 90 ili əhatə edən və 14 milyondan çox insanın məlumatlarına əsaslanan tədqiqat “Nature Human Behavior” jurnalında dərc olunub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, araşdırma-da Tayvanda 5 milyon, Danimarkada 571 min və İsveçdə 707 min cütlük analiz olunub. Ən çox rast gəlinən diaqnoz əsas depressiv pozğunluq (1,4 milyon hadisə),

ən az isə anoreksiya nervoz (31 min hadisə) olub.

Nəticələr göstərir ki, Tayvan və Şimali Avropa ölkələrində cütlüklər arasında psixiatrik oxşarlıq demək olar bütün pozğunluqlar üzrə müşahidə olunub. Narkotik maddə istifadəsi pozğunluğu yeni nəsillərdə daha çox ortaq görünür. Hər iki valideyndə eyni diaqnoz olduqda, uşaqlarda risk əhəmiyyətli dərəcədə artır.

Mütəxəssislər bildirirlər ki, bu nəticələr psixiatrik pozğunluqlarda yalnız ge-

netikanın deyil, həm də həyat mühitinin və insanların həyat yoldaşı seçiminin mühüm rol oynadığını göstərir.

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası

Baş redaktor:
Alicq HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000. Üzviyyətli - 66

Telefonlar:
598-37-76, 498-82-21
498-81-24, 498-19-84

İndeks: 67100
Lisensiya: N-B-317
Tiraj: 4958
Sifariş: 1827

“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 150048601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilir.

Qəzet 1993-cü ilin
aprel ayından nəşr olunur.

Məsul nəvbətçi:

Yeganə Bayramova